

છગનલાલ મોતીરામ શાહ કૃત.

—: ચોથા ધોરણ માટે :—

“મખગણિત શિક્ષક” ભાગ પ.

કેમત રૂ. ૦-૪-૦ પોસ્ટેજ જુદું.

ચાથી ચાપડીના
ડિસ્કેશન શિક્ષક
ચાર આના.

ચાથી ચાપડીના

—: અર્થ :—

સાચાસાત આના.

છગનલાલ મોતીરામ શાહ.

‘મખગણિત શિક્ષક’ વગેરેના કર્તા.

શાહપાર-મુરત.

૨૫૨૦૩

ગુજરાતના
ઈતિહાસની
વાતોચી રસિક
પ્રશ્નોત્તરમાળા
- છ આના.

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગૂજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૫૨૦૩ ચર્ચાક

પુસ્તકનું નામ મુખ્યગણિત શિક્ષક-૫

વિષય

૧૨ના ગુણોત્તરની સંપૂર્ણ નોંધ સાથે તમામ ગુણો-
રત્નનાં લેખાં ફક્ત ત્રણજ રીતથી ગણી શકાય
એવી નવીન સરળ યુક્તિવાળો

—: ચોથા ધોરણનો :—

મુખગાણિત શિક્ષક ભાગ ૫

રચનાર:—છગનલાલ મોતીરામ શાહ.

“ડિક્ટેશન શિક્ષક” વગેરેના કર્તા.

રચનારનું ઠેકાણું—શાહપોર—સુરત.

પ્રસિદ્ધ કર્તા—છગનલાલ મોતીરામ શાહ.

પ્રસિદ્ધ કરવાનું ઠેકાણું—શાહપોર—સુરત.

છાપનાર—ગોવિંદજી ડાહ્યાભાઈ નાયક.

છાપવાનું ઠેકાણું—‘અનાવિલ બંધુ’ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ,

બરાનપુરી ભાગળ, ભાજવાળી પોળ—સુરત.

કર્તાએ સર્વ હક સ્વાધીન રાખ્યા છે.

સંવત ૧૯૮૬] આવૃત્તિ ૧૭ મી. [સને ૧૯૩૦

કિંમત રૂ. ૦-૪-૦ (પોસ્ટેજ ભુકું.)

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ
અમદાવાદ

અભિપ્રાય

ગુજરાતી મુખ્ય શિક્ષકોની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા માટે

રા. રા. છગનલાલ મોતીરામ શાહ. શાહપોર-મુરત.

સલામ દીગર-આપની બનાવેલી “ચોથા ધોરણની ભૂગોળ (મુખ્ય ઇલાકા)ની પ્રશ્નોત્તરમાળા ” મેં પહેલેથી જ્યારે સુધી વાંચી. અહીંની સ્કૂલોમાં ધોરણ ચોથામાં ભૂગોળની પરીક્ષા હંમેશાં લખાણથી થાય છે, માટે અહીંના શિક્ષકોને ભૂગોળના પુસ્તક ઉપરથી પ્રશ્નોત્તર લખાવવા પડતા તે મહેનત આપના પુસ્તકથી ઘણી ઓછી થઈ છે. પ્રશ્નો પણ આપે નવા ધોરણમાં મંજુર થયા પ્રમાણે ભૂગોળમાંથી ચૂંટી ઉત્તમ પ્રકારે ગોઠવ્યા છે, જેથી વિદ્યાર્થીઓને એકવાર વાંચી જવાથી સહજ યાદ રહી જાય છે, તે મારા જાતિ અનુભવથી જાણવામાં આવ્યું છે. આવા પ્રશ્નોત્તરમાં બાળકને પણ રસ પડે છે, અને શિક્ષકની મહેનત વૃથા જતી નથી. આપું ઉત્તમ પુસ્તક બહાર પાડવા માટે આપને ધન્યવાદ આપું છું, અને આપના પ્રયાસને સારું ઉત્તેજન મળે એમ ઇચ્છું છું.” એજ.

લી૦

તા. ૯-૧૨-૧૯૧૯

ભગવાનજી દેવજી પંડ્યા.

માંગરોળ (શ્રદ્ધિઆવાડ)

તાલુકા સ્કૂલ માસ્તર.

હિંદુસ્તાનની સામાન્ય ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ચાર આના.

બાળવૈધીના “ડિક્ટેશન શિક્ષક” બે આના. [૩]

પ્રકરણ ૧.	૫ શિલિંગ=૧ કુટિન	સોનું; રૂપું તોલવાનું
કોટક.	૨૦ શિલિંગ=૧ પૌડ	(અંગ્રેજી)
અર્થદર્શક પરિભાષા	૪ કુટિન =૧ પૌડ	૨૪ ગ્રેમ=૧ પેનીવેટ
૧. દેશી નાણાનું	૨૧ શિલિંગ=૧ ગીની	૨૦ પેનીવેટ=૧ ઔસ
	ભારદર્શક પરિભાષા	૧૨ ઔસ=૧ પૌડ
	૩. અંગ્રેજી સાધારણ	આ તોલને ટ્રાય વજન
	તોલનું	કહે છે.
૧૨ પાઇ=૧આનો.	૧૬ દ્રામ=૧ ઔસ	એપૌથીકરી અને ટ્રાય
૧૬ ઉપઆના=૧આનો.	૧૬ ઔસ=૧ પૌડ	વજનના ગ્રેમન, ઔસ
૪ પૈસા=૧આનો.	૨૮ પૌડ=૧ ક્વાર્ટર	અને પાઉન્ડ
૫ સુરતી પૈસા=૧આનો	૪ ક્વાર્ટર=૧ હંદ્રવેટ	સરખા છે.
૬૧ દોકડા =૧આનો	૨૦ હંદ્રવેટ=૧ ટન	૬. ભાતી તોલવાનું
૧૦૦ બદામ=૧આનો	આ તોલને એવાડુ પાઉઝ	(દેશી)
	વજન કહે છે.	૧૬ આના=૧ રતી.
૧૬ આના=૧ રૂપીઆ	૪. દવા તોલવાનું	૨૪ રતી=૧ ટાંક.
૧૦૦ દોકડા=૧ રૂપીઆ	(અંગ્રેજી.)	મહત્વદર્શક
૮૦ સુરતી પૈસા=૧ રૂ.	૨૦ ગ્રેમ=૧ સ્કુપલ	પરિભાષા
	૩ સ્કુપલ=૧ દ્રામ	૭. અંતર માપવાનું
૨. અંગ્રેજી નાણાનું	૮ દ્રામ=૧ ઔસ	(અંગ્રેજી.)
૪ ફાર્લિંગ=૧ પેની.	૧૨ ઔસ=૧ પૌડ	૧૨ ઇંચ=૧ ફુટ.
૧૨ પેન્સ=૧ શિલિંગ	આ તોલને એપૌથીકરી	૩ ફુટ=૧ યાર્ડ.
૨૧ શિલિંગ=૧ અડધી	વજન કહે છે.	૫૧ યાર્ડ=૧ પોલ
કુટિન		૪૦ પોલ=૧ ફોર્લોંગ

૪] પહેલા ધોરણનો “મુખર્ગાણત શિક્ષક” પોણાબે આના.

૮ ફલોંગ=૧ માધલ	૧૦ બદામ=૦૧૧ મુ. પૈસો	૮ ઉંઆ=૩.૦)૦૧
૩ માધલ=૧ લીંગ	૧૫ „ =૦૧૧ „	૧૨ „ =૩.૦)૦૧૧
૮. અંગ્રેજ ચોરસ	૨૦ „ =૧ „	૧૬ „ =૩.૦)૮
માપ.	૨૫ „ =૧૧ „	_____
૧૪૪ ચોરસ ઇંચ=૧	_____	૩. દોડડાની ધાત.
ચોરસ ફુટ.	૬૧ બદામ=૦૧૧ પાખ=	૬૧ દોડડા ૩. ૦)૮
૯ ચો. ફુટ=૧ ચોરસ	૧ ઉપઆનો	૧૨૧ „ ૩. ૦)૮
યાડ.	૧૨ „ =૧૧ „ =૨ „	૧૮૧ „ ૩. ૦)૮
૩૦૧ ચોરસ યાડ=૧	૧૮૧ „ =૨૧ „ =૩ „	૨૫ „ ૩. ૦
ચોરસ પોલ (પચ)	૨૫ „ =૩ „ =૪ „	૩૧ „ ૩. ૦૮
૪૦ પોલ=૧ રૂ	_____	૩૭ „ ૩. ૦૮
૪ રૂ ૧ એકર.	૧૬ બદામ=૧ દોડડો	૪૩ „ ૩. ૦૮
૬૪૦ એકર=૧ ચોરસ	૨૦ બદામ=૧ સુરતી	૫૦ „ ૩. ૦૧
માધલ.	પૈસો.	૫૬ „ ૩. ૦૧
૬. જમીનની લંબાઈ	૨૫ બદામ=૧ સવાકો	૬૨ „ ૩. ૦૧
માપવાનું (અંગ્રેજ)	_____	૬૮ „ ૩. ૦૧
૧૬ આના=૩૩ ફુટ=૧	_____	૭૫ „ ૩. ૦૧
ગુઠી.	૨. ઉપઆનાની	૮૧ „ ૩. ૦૧
૪૦ ગુઠી=૧ એકર	ધાત.	૮૭ „ ૩. ૦૧
_____	૧ ઉપઆનો=૦૧૧ પાખ	૯૩ „ ૩. ૦૧
૧. બદામની ધાત.	૨ ઉપઆના=૧૧ પાખ	૧૦૦ „ ૩. ૧)
૫ બદામ=૦૧ સુરતી	૩ „ =૨૧ પાખ	૨૦૦ „ ૩. ૨)
પૈસો.	૪ „ =૩ પાખ	૩૦૦ „ ૩. ૩)

પહેલી ચોપડીના "ડિક્ટેશન શિક્ષક" અઢી આના. [૫

૪૦૦ દોઢરૂ. ૪)	૧૦૫ ના ૩૩	૪૦ સુ.પૈ.રૂ. ૦૩
૫૦૦ ,, રૂ. ૫)	૧૧૨૩ ના ૩૩૩	૪૫ ,, રૂ. ૦૩
૬૦૦ ,, રૂ. ૬)	૧૨૦ ના ૪	૫૦ ,, રૂ. ૦૩
૭૦૦ ,, રૂ. ૭)	૧૨૭૩ ના ૪૧	૫૫ ,, રૂ. ૦૩
૮૦૦ ,, રૂ. ૮)	૧૩૫ ના ૪૩	૬૦ ,, રૂ. ૦૩
૯૦૦ ,, રૂ. ૯)	૧૪૨૩ ના ૪૩૩	૬૫ ,, રૂ. ૦૩
૧૦૦૦ ,, રૂ. ૧૦)	૧૫૦ ના ૫	૭૦ ,, રૂ. ૦૩
આ મુજબ બદામતી	આ આંક ગાલ્લી,	૭૫ ,, રૂ. ૦૩
	મહીના અને વ્યાજના	૮૦ ,, રૂ. ૧)
	હિસાબ કરવામાં ખાસ	૮૫ ,, રૂ. ૧)
	ઉપયોગી છે.	૯૦ ,, રૂ. ૧)
		૯૫ ,, રૂ. ૧)
સાડા સાતનો પા.	સુરતી પૈસાની ધાત	૧૦૦ ,, રૂ. ૧
૭૩ નો ૦૧	૧૧ સુ.પૈ.રૂ. ૦)૦૧	૨૦૦ ,, રૂ. ૨
૧૧૫ નો ૦૩	૨૩ ,, રૂ. ૦)૦૩	૩૦૦ ,, રૂ. ૩
૨૨૩ નો ૦૩૩	૩૩ ,, રૂ. ૦)૦૩૩	૪૦૦ ,, રૂ. ૪)
૩૦ નો ૧	૫ ,, રૂ. ૦)	૫૦૦ ,, રૂ. ૬
૩૭૩ નો ૧૧	૧૦ ,, રૂ. ૦)	૬૦૦ ,, રૂ. ૭
૪૫ નો ૧૩	૧૫ ,, રૂ. ૦)	૭૦૦ ,, રૂ. ૮
૫૨૩ ના ૧૩૩	૨૦ ,, રૂ. ૦	૮૦૦ ,, રૂ. ૧૦)
૬૦ ના ૨	૨૫ ,, રૂ. ૦	૯૦૦ ,, રૂ. ૧૧
૬૭૩ ના ૨૧	૩૦ ,, રૂ. ૦	૧૦૦૦ ,, રૂ. ૧૨
૭૫ ના ૨૩	૩૫ ,, રૂ. ૦	
૮૨૩ ના ૨૩૩		
૯૦ ના ૩		
૯૭૩ ના ૩૧		

૬] બીજા ધોરણનો “મુખગણિત શિક્ષક” એ આના.

સુરતી પૈસાનું નાણું કરવાની સહેલી રીત.

પૈસાનો જમણી તરફનો એટલે એકમનો અંક કાપી નાખવો, બાકી રહેલા દશકને બેએ ગુણવાથી આના આવશે, અને કાપેલા એકમ જેટલા સુરતી પૈસા. બેએ ગુણવાથી આના આવે તેનું કારણ એ છે કે દશ પૈસાના બે આના થાય, માટે દશક સુરતી પૈસાને બેએ ગુણવાથી આના આવે.

ઉદાહરણ—૧૪૫ સુરતી પૈસાનું નાણું શું ? ૧૪૫ માંથી પાંચડો કાપી નાખ્યો, બાકી ૧૪ દશક રહ્યા, તેને બેએ ગુણવાથી ૨૮ આના, ને પાંચ પૈસા જવાબ. એટલે ૨૮ આના=૩૧. ૧૦૦૦ જવાબ

૧૨ પાઇ = ૧ આનો	૩ મણુ=૦૧ માણી	૨૦ મણુ=૧ ખાંડી
૧૨ મણુ = ૧ માણી	આ મુજબ ઉપરના	૧૫ મણુ=૦૧૧૧ ખાંડી
૧૨ નંગ = ૧ ડઝન	કાઠકની.	૧૦ મણુ=૦૧૧ ખાંડી
૧૨ ડઝન = ૧ ગ્રોસ	૨૦ નંગ = ૧ કોડી	૫ મણુ=૦૧ ખાંડી
૧૨ ઈંચ = ૧ ફુટ	૨૦ મણુ = ૧ ખાંડી	આ મુજબ ઉપરના
૧૨ મહીના = ૧ વરસ	૨૦ ધડી = ૧ ભાર	કાઠકની.
૧૨ આંગળ = ૧ વેંત	૨૦ ધા = ૧ રીમ	૨૪ મણુ=૧ ભાર
૧૨ માસા = ૧ તોલો	૨૦ તસુ = ૧ હાથ	૨૪ તસુ=૧ ગજ
૧૨ ગ્રોસ = ૧ પૌંડ	૨૦ વીસવરી=૧ વસો	૨૪ તાવ=૧ ધા
	૨૦ વસા = ૧ વીધું	૨૪ રતી=૧ ટાંક
	૨૦ હંદ્રવેટ= ૧ ટન	૨૪ આંગળ=૧ હાથ
૧૨ મણુ=૧ માણી	૨૦ પેનીવેટ= ૧ ગ્રોસ	૨૪ ફલોગ=૧ લીંગ
૬ મણુ=૦૧૧૧ મણી	૨૦ ગ્રેમ્સ = ૧ સ્ક્રૂપલ	૨૪ ગ્રેમ્સ=૧ પેનીવેટ
૬ મણુ=૦૧૧ માણી		

બીજી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ત્રણ આના. [૭

૨૪ મણુ=૧ ભાર
૧૮ મણુ=૦।। ભાર
૧૨ મણુ=૦। ભાર
૬ મણુ=૦। ભાર
આ મુજબ ઉપરના
કોષ્ટકની

૩૨ મણુ=૧ બેડીઉં
૩૨ વાલ=૧ તોલો
૩૨ રૂ. ભાર=૧ પૌંડ
(ટ્રોય)

૩૨ ક્વાર્ટ=૧ ખુશલ
૩૨ પેક=૧ ક્વાર્ટર

૩૨ મણુ=૧ બેડીઉં
૨૪ મણુ=૦।। બેડીઉં
૧૬ મણુ=૦। બેડીઉં
૮ મણુ=૦। બેડીઉં

આ મુજબ ઉપરના
કોષ્ટકની

૩ ફુટ=૧ વાર=ચાર્ડ
૨। ફુટ=૦।। વાર
૧।। ફુટ=૦। વાર
૦।। ફુટ=૦ વાર

૧૦૦૦ નંગ=૧ હજાર
૭૫૦ નંગ=૦।। હજાર
૫૦૦ નંગ=૦। હજાર
૨૫૦ નંગ=૦। હજાર

૧૦૦ બદામ=૧ આનો
૧૦૦ દોકડા=૧=૩પીઓ
૧૦૦ નંગ=૧ સેકંડો

૨૫ બદામ=૩. ૦)૦।
૫૦ „ =૩. ૦)૦।
૭૫ „ =૩. ૦)૦।।
૧૦૦ „ =૩. ૦)૦।

૬। બદામ=૧ ઉપઆનો
૬। દોકડા=૧ આનો

૧૬ આના=૧ રૂપીઓ
૧૬ ઉપઆના=૧ આનો
૧૬ ઉપઉપઆના=૧
ઉપઆનો

૧૬ કાચીપાષ=૧ પાષ
૧૬ વીસવાસી=૧ બદામ
૧૬ બદામ=૧ દોકડો
૧૬ વાલ=૧ ગદિઆણો
૧૬ મણુ=૧ કળશી
૧૬ અધાળ=૧ શેર
૧૬ પાયલી=૧ ફરો
૧૬ દ્રામ=૧ ઔંસ (એવ)
૧૬ ઔંસ=૧ પૌંડ (એવ)
૧૬ ચોરસ આના=૧ ગુઠો

ચોથી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ચાર આના

ગુજરાતના
ઇતિહાસની
વાર્તારૂપી
રસિક
પ્રશ્નોત્તરમાળા
૭ આના.

૮] સુરત શહેરનો “ભૂગોળ શિક્ષક” ત્રણ આના.

૧૬×૧=થી ૧૬×૨૦ સુધી મોઢે કરવાથી આનાના રૂપીઆ; ઉપઆનાના આના; ઉપઉપઆનાના ઉપઆના; વીસવાસીની બદામ; બદામના દોઢા; અઘોળના શેર; અઢીશેરીના મણ; પાચલીના ફરા; દ્રામના ઐસ; ઐસના પૌંડ (એવ); વાલના ગદિઆણા; મણની કળશી અને ચોરસ આનાના ગુંઠા કરવા સુગમ પડશે.

ઉદાહરણ—૧૪૪ આના, ઉપઆના, ઉપઉપઆના, વીસવાસી, બદામ, અઘોળ, અઢીશેરી, વાલ અને મણના; રૂપીઆ, આના, ઉપઆના બદામ, દોઢા, શેર, મણ, ગદિઆણા ને કળશી કેટલી ?

૧૪૪માં ૧૬ નવવાર છે. માટે ૯ રૂપીઆ, ૯ આના, ૯ ઉપઆના, ૯ બદામ, ૯ દોઢા, ૯ શેર, ૯ મણ, ૯ ગદિઆણા, ને ૯ કળશી.

૧૨×૧ થી ૧૨×૨૦ સુધી મોઢે કરવાથી પાંચના આના; નંગના ડઝન; ડઝનના ગ્રોસ; મણની માણી; મહીનાના વરસ; આંગળના વેંત; ઈંચના ફુટ; માસના તોલા અને ઐસ ટ્રોયના પૌંડ કરવા સુગમ પડશે.

ઉદાહરણ—૧૪૪ પાંચ, નંગ, ડઝન, મણ, મહીના, આંગળ, ઈંચ, માસ અને ઐસ ટ્રોયના; આના, ડઝન, ગ્રોસ, માણી, વરસ; વેંત, ફુટ, તોલા, અને પૌંડ ટ્રોય કેટલા ?

૧૪૪ માં ૧૨ બાર વાર છે. માટે ૧૨ આના, ૧૨ ડઝન, ૧૨ ગ્રોસ, ૧૨ માણી, ૧૨ વરસ, ૧૨ વેંત, ૧૨ ફુટ, ૧૨ તોલા અને ૧૨ પૌંડ ટ્રોય.

પૂર્ણાંક સંખ્યાના વર્ગ કરવાની સહેલી રીતો:—

પહેલી રીત—ગુણકના એકમ ગુણ્યમાં મેળવી, તેથી જે જે નવી સંખ્યા અને તેનો ગુણાકાર કરી તેમાં ગુણ્ય અને ગુણકના એકમનો ગુણાકાર મેળવવો.

ત્રીજા ધોરણનો “મુખગણિત શિક્ષક” અઢી આના. [૯

બીજી રીત:—ગુણાકાર કરવો સહેલો પડે એવી સંખ્યા ગુણુકના એકમમાંથી લઈ ગુણ્યમાં મેળવવી, અને તેથી જે બે નવી સંખ્યા અને તેનો ગુણાકાર કરી તેમાં ગુણ્ય અને ગુણુકની ઉમેરેલી તથા બાદ કરેલી સંખ્યાનો ગુણાકાર મેળવવો. જેમકે ૧૯નો વર્ગ કરો.

$$\text{પહેલી રીત—} ૧૯+૯=૨૮, \quad ૧૯-૯=૧૦, \quad ૨૮ \times ૧૦=૨૮૦, \\ ૯ \times ૯=૮૧, \quad ૨૮૦+૮૧=૩૬૧.$$

$$\text{બીજી રીત—} ૧૯+૧=૨૦, \quad ૧૯-૧=૧૮, \quad ૨૦ \times ૧૮=૩૬૦, \\ ૧ \times ૧=૧, \quad ૩૬૦+૧=૩૬૧.$$

આણપાણની સંખ્યાનો વર્ગ કરવાની સહેલી રીત:—

પહેલી રીત—ગુણુકની રકમમાં જે પાણો હોય તે ગુણ્યમાં મેળવી તેથી જે બે નવી સંખ્યાઓ અને તેનો ગુણાકાર કરી તેમાં ગુણ્ય અને ગુણુકની પાણોનો ગુણાકાર મેળવવો.

બીજી રીત—ગુણાકાર કરવો સહેલો પડે એટલી પાણો ગુણુકની રકમમાંથી લઈ ગુણ્યમાં મેળવવી, અને તેથી જે બે નવી સંખ્યાઓ અને તેનો ગુણાકાર કરી તેમાં ગુણ્ય અને ગુણુકની ઉમેરેલી તથા બાદ કરેલી પાણોનો ગુણાકાર મેળવવો. જેમકે ૭૩૩ વર્ગ કરો.

$$\text{પહેલી રીત—} ૭૩૩+૦૩૩=૮૬૬, \quad ૭૩૩-૦૩૩=૭૦૦, \quad ૮૬૬ \times ૭૦૦=૬૦૬૨૦, \\ ૦૩૩ \times ૦૩૩=૦૧૦૮૯, \quad ૬૦૬૨૦+૦૧૦૮૯=૬૧૭૨૯,$$

$$\text{બીજી રીત—} ૭૩૩+૦૩=૮૦૦, \quad ૭૩૩-૦૩=૭૩૦, \quad ૮ \times ૭૩૦=૫૮૪૦, \\ ૦૩ \times ૦૩=૦૯, \quad ૫૮૪૦+૦૯=૫૮૪૯,$$

—ગુજરાતના ઇતિહાસની વાર્તારૂપી રસિક પ્રશ્નોત્તરમાળા ૭ આના.—

૧૦] ત્રીજી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ત્રણ આના.

દશક સરખા હોય પણ એકમ સરખા ન હોય એવી કોઈ બે સંખ્યાઓ ગુણાકાર કરવાની સહેલી રીત.

ગુણકમાંના એકમ ગુણ્યમાં મેળવી, જેથી જે બે નવી સંખ્યાઓ બને તેનો ગુણાકાર કરી, તેમાં ગુણ્ય અને ગુણકના એકમનો ગુણાકાર મેળવવો. આ રીત સરખા શતક, હજાર, ઇત્યાદિવાળી બે સંખ્યાઓના ગુણાકારને પણ લાગુ પડશે. તેમજ આણુપાણુવાળી સંખ્યાઓ કે જેના પૂર્ણાંક સરખા હોય તેવી સંખ્યાઓના ગુણાકારને પણ લાગુ પડશે, એટલુંજ નહિ પણ વર્ગ કરવામાં પણ લાગુ પડશે જેમકે:—

$$૧૫ \times ૧૭; ૪૫ \times ૪૩; ૧૨૫ \times ૧૩૫; ૩૧૧ \times ૩૧; ૪૧૧ \times ૪૧.$$

$$(૧૫+૭) \times (૧૭-૭) + (૫ \times ૭) = ૨૨ \times ૧૦ + ૩૫ = ૨૫૫.$$

$$(૪૫+૩) \times (૪૩-૩) + (૫ \times ૩) = ૪૮ \times ૪૦ + ૧૫ = ૧૯૩૫.$$

$$(૧૨૫+૩૫) \times (૧૩૫-૩૫) + (૨૫ \times ૩૫) = ૧૬૦ \times ૧૦૦ + ૮૭૫ = ૧૬૮૭૫.$$

$$(૩૧૧+૦૧) \times (૩૧-૦૧) + (૦૧૧ \times ૦૧) = ૪ \times ૩૦ = ૧૨$$

$$(૪૧૧+૦૧) \times (૪૧-૦૧) + (૦૧૧ \times ૦૧) = ૪૧ \times ૪૦ + ૦૧ = ૧૬૬૧$$

૩૧. ૦૧ નો વર્ગ ૩૧. ૦૧)	૩૧. ૧૧૧ નો વર્ગ ૩૧. ૨૧
૩૧. ૦૧ ,, ૩૧. ૦૧	૩૧. ૧૧૧ ,, ૩૧. ૩૧)
૩૧. ૦૧૧ ,, ૩૧. ૦૧૧	૩૧. ૨ ,, ૩૧. ૪)
૩૧. ૧ ,, ૩૧. ૧)	૩૧. ૨૧ ,, ૩૧. ૫)
૩૧. ૧૧ ,, ૩૧. ૧૧૧	૩૧. ૨૧૧ ,, ૩૧. ૬૧

—મુંબઈ ઇલાકાની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪૧૧ આના.—

૧૧૮૦૩

ગુજરાતની સાંભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ત્રણ આના [૧૧]

પાણના ગુણાકાર.

૩. ૦	$\times ૦ = ૩. ૦$
૩. ૦૧	$\times ૦ = ૩. ૦$
૩. ૦૧૧	$\times ૦ = ૩. ૦$
૩. ૦૧૧૧	$\times ૦ = ૩. ૦$
૩. ૦૧	$\times ૦૧ = ૩. ૦$
૩. ૦૧૧	$\times ૦૧ = ૩. ૦$
૩. ૦૧૧૧	$\times ૦૧ = ૩. ૦$
૩. ૦૧	$\times ૦૧૧ = ૩. ૦$
૩. ૦૧૧	$\times ૦૧૧ = ૩. ૦$
૩. ૦૧૧૧	$\times ૦૧૧ = ૩. ૦$

૩. ૦	$\times ૦ = ૩. ૦$
૩. ૦૦૧	$\times ૦ = ૩. ૦$
૩. ૦૦૧૧	$\times ૦ = ૩. ૦$
૩. ૦૦૧	$\times ૦૧ = ૩. ૦$
૩. ૦૦૧૧	$\times ૦૧ = ૩. ૦$
૩. ૦૦૧૧૧	$\times ૦૧ = ૩. ૦$
૩. ૦૦૧	$\times ૦૧૧ = ૩. ૦$
૩. ૦૦૧૧	$\times ૦૧૧ = ૩. ૦$
૩. ૦૦૧૧૧	$\times ૦૧૧ = ૩. ૦$
૩. ૦૦૧	$\times ૦૧૧૧ = ૩. ૦$

મનોયત્ન ૧.

૧) ૭૨, ૮૬, ૧૮૨, ૨૨૪, ૩૦૪, ઉપઉપઆનાના ઉપઆના. ઉપઆનાના આના, વીસવાસીની બદામ, બદામના દોઢા; વાલના ગદ્દિઆણા; અદીશેરના મણુ; અધોળના શેર; પાયલીના ફરા; દ્રામના ઝૌસ (એવ); ઝૌસના પૌંડ (એવ); ચોરસ આનાના ગુંઠા કરો.

૨) ૪૩૧૧, ૭૭૧, ૧૨૧૧, ૬૭૧, અને ૮૦ રૂપીઆભારના અધોળ કહો તથા એટલાજ શેરની અદીશેરી કહો.

૩) ૪૨૧૧, ૫૫, ૮૭૧, ૧૪૬૧, ૩૫૮, ૨૬૬, ૪૨૩, ૬૨૬, અને ૫૭૭૧ સુરતી પૈસાનું નાણું કરો.

૪) ૧૫, ૩૭, ૪૮, ૭૫, ૧૪૧, ૨૫૧, ૩૭૧ નો વર્ગ કરો.

૫) ૧૫×૧૮; ૩૩×૩૬; ૩૫×૩૩; ૧૧×૧૧; ૨૧×૨૧ નો ગુણાકાર કહો.

૬) ૩. ૦ થી ૩. ૨૧ સુધીનો વર્ગ કહો.

પ્રકરણ ૨. ગુણોત્તરની સમજ.

એક સંખ્યા બીજી સંખ્યાથી કેટલી ગણી છે, અથવા બીજીનો કેટલામો ભાગ છે એ બતાવનારી ત્રીજી સંખ્યાને તે બે સંખ્યાનું *ગુણોત્તર કહે છે. જેમકે ૨૪ એ ૬ થી ૪ ગણી છે. માટે ૨૪ અને ૬નું ગુણોત્તર ૪. ૬ એ ૨૪ નો ચોથો ($\frac{૧}{૪}$) ભાગ છે માટે ૬ અને ૨૪નું ગુણોત્તર $\frac{૧}{૪}$. ૬ અને ૬૬ નું ગુણોત્તર $\frac{૬૬}{૬} = ૧૧$ છે.

એકજ જાતની કોઈ બે સંખ્યાનો મુકાબલો બે રીતે થઈ શકે.

૧) એક સંખ્યા બીજીથી કેટલી વધારે અથવા ઓછી છે એમ કહીને.

૨) એક સંખ્યા બીજીથી કેટલા ગણી છે અથવા બીજીનો કેટલામો ભાગ છે એમ કહીને.

જેમકે ૨૪ અને ૬ એ બે સંખ્યાઓ લીધી; તો પહેલી રીતે ૨૪ એ ૬ થી ૧૮ વધારે છે અથવા ૬ એ ૨૪ થી ૧૮ ઓછી છે એમ કહેવાય, અને બીજી રીતે ૨૪ એ ૬ થી ચાર ગણી છે અથવા ૬ એ ૨૪ નો ૪થો ($\frac{૧}{૪}$) ભાગ છે એમ કહેવાય. પહેલી રીતમાં બે સંખ્યાની બાદબાકી કરવી પડે છે, અને બીજી રીતમાં પહેલીને બીજીએ ભાગવી પડે છે, ગુણોત્તર કાઢવામાં આ બીજી રીતેજ મુકાબલો કરી શકાય. એટલે ૨૪ એ ૬ થી ૪ ગણા છે અથવા ૬ એ ૨૪નો ૪થો ($\frac{૧}{૪}$) ભાગ છે એ યાદ રાખવું.

* ગુણોત્તર=(ગુણ=ગણી+ઉત્તર=વધારો)=અમુક ગણો વધારો.

ગુજરાતની સાંભૂગાળની પ્રતોત્તરમાળા ત્રણ આના. [૧૩]

ગુણોત્તર કાઢવામાં બે સંખ્યાનો ક્રમ કાયમ રાખી પહેલીને ભાન્ય અને બીજીને ભાજક ગણવી, ક્રમ ફેરવી નાખવાથી જવાબ ઉલટાઈ જશે.

જે બે સંખ્યાનું ગુણોત્તર કાઢવું હોય, તે બે સંખ્યા મળીને યુગ્મ કહેવાય છે, ગુણોત્તરની પહેલી સંખ્યાને અગ્રસર અને બીજીને ઉપાગ્રસર કહે છે.

ગુણોત્તર બતાવવાને અગ્રસર અને ઉપાગ્રસર વચ્ચે ભાગાકારના (÷) આવા ચિહ્નનું ટુંકું રૂપ (:) આવા બે ટપકાં મૂકવામાં આવે છે; જેમ ૩ ને ૪નું ગુણોત્તર ૩ : ૪ આમ લખાય. અને વાંચવું હોય ત્યારે ૩ જેમ ૪ને છે એમ બોલાય, ૩ અને ૪ એ બંને પદ કહેવાય છે.

અગ્રસર અને ઉપાગ્રસર વચ્ચે ભાન્ય અને ભાજકનો સંબંધ છે. એટલે અગ્રસર અંશ અને ઉપાગ્રસર છેદ ગણી અપૂર્ણાંક લખવાથી તેમનું ગુણોત્તર નીકળે છે; માટે ગુણોત્તર કાઢવાને પહેલી સંખ્યાને બીજી સંખ્યાએ ભાગવી પડે છે. આ ઉપરથી સ્પષ્ટ છે કે અપૂર્ણાંકના અંશ અને છેદ વચ્ચે જે સંબંધ છે, તેવોજ સંબંધ બે સંખ્યાના ગુણોત્તર વચ્ચે છે.

અપૂર્ણાંકના અંશ અને છેદને એકજ રકમે ગુણવાથી અથવા ભાગવાથી કિંમતમાં ફેર પડતો નથી, તેમજ બે સંખ્યાનું ગુણોત્તર કાઢવું હોય તો તે બે સંખ્યાઓને પણ એકજ રકમે ગુણવાથી અથવા ભાગવાથી ગુણોત્તરની કિંમતમાં ફેર પડતો નથી. જેમ ૩ અને ૪ એ બે સંખ્યાનું ગુણોત્તર $\frac{3}{4}$ છે. હવે ૩ને ૪એ ગુણ્યા અને ૪ને પણ ૪એ ગુણ્યા, તો ૧૨ અને ૧૬ એ બે સંખ્યા થઈ.

૧૪] પાંચમા ધોરણનો “મુખ્યગણિત શિક્ષક” ચાર આના.

તો એ બે સંખ્યાનું ગુણોત્તર $\frac{૧૧}{૬}$ અથવા $\frac{૩૩}{૬}$ એ એકનું એકજ છે. ૩ને ૪એ ભાગવાથી $\frac{૩}{૪}$ અને ૪ને ૪એ ભાગવાથી ૧ આવે. એટલે $\frac{૩}{૪}$ ને ૧ એ બે સંખ્યાઓ થઈ તો એ બે સંખ્યાઓનું ગુણોત્તર પણ $\frac{૩}{૪}$ છે.

૧૨ ફેરી ૪ ફેરીથી ફેટલા ગણી છે એમ કહી શકાય. પરંતુ ૧૨ મણુ ૪ ફેરીથી ફેટલા ગણા છે એમ કહેવાય નહિ. આ ઉપરથી જણાય છે કે ગુણોત્તર હંમેશાં બે એકજ જાતની સંખ્યાઓ વચ્ચે નીકળી શકે. પરિમાણની જાત એકજ હોય પણ નામ જુદાં હોય તો બંનેને એક નામમાં લાવી ગુણોત્તર કાઢવું. જેમકે ૧ રૂપીઆ ને ૧ આના; ૧ મણુ ને ૧ શેર; ૧ ગજ ને ૧ તસુ; ૧ કલાક ને ૧ સેકંડનું ગુણોત્તર કાઢવું હોય તો ૧ રૂપીઆ=૧૬ આના, માટે ૧૬ આના ને ૧ આનાનું ગુણોત્તર ૧૬. ૧ મણુ=૪૦ શેર, માટે ૪૦ શેર ને ૧ શેરનું ગુણોત્તર ૪૦; ૧ ગજ=૨૪ તસુ, માટે ૨૪ તસુ ને ૧ તસુનું ગુણોત્તર ૨૪. ૧ કલાક=૩૬૦૦ સેકંડ, માટે ૩૬૦૦ સેકંડ ને ૧ સેકંડનું ગુણોત્તર ૩૬૦૦. વળી એ ઉપરથી એમ પણ જણાય છે કે કોઈપણ એકજ જાતનાં બે પરિમાણોનું ગુણોત્તર તેના કોષ્ટક જેટલુંજ આવે છે.

૩ રૂપીઆ ને ૩ આના; ૩ મણુ ને ૩ શેર, ૩ ગજ ને ૩ તસુ; ૩ કલાક ને ૩ સેકંડનું ગુણોત્તર ૧૬; ૪૦; ૨૪ અને ૩૬૦૦ છે. આ ઉપરથી એમ જણાય છે કે કોઈપણ એકજ જાતનાં સરખી સંખ્યાવાળા બે પરિમાણોનું ગુણોત્તર પણ તેના કોષ્ટક જેટલુંજ આવે છે.

ચાથી ચાપડીના “ડિક્શન શિક્ષક” ચાર આના. [૧૫

૩ રૂપિયા ને ૧ આના; ૩ મણ ને ૧ શેર; ૩ ગજ ને ૧ તસુ; ૩ કલાક ને ૧ સેકંડનું ગુણોત્તર કહો. જવાબ ૪૮, ૧૨૦, ૭૨ અને ૧૦૮૦૦. જુઓ ત્યારે આ ઉપરથી સમજાય છે કે અગ્રસરના જેટલામા ભાગ ઉપાગ્રસર હોય તે ભાગે તે પરિમાણોના કોષ્ટકને ગુણવાથી ગુણોત્તર નીકળે છે.

૩ રૂપિયા ને ૬ આના; ૩ મણ ને ૬ શેર; ૩ ગજ ને ૬ તસુ; ૩ કલાક ને ૬ સેકંડનું ગુણોત્તર કેટલું? જવાબ ૮, ૨૦, ૧૨, ૧૮૦૦. જુઓ ત્યારે આ ઉપરથી સમજાય છે કે અગ્રસર કરતાં ઉપાગ્રસર જેટલા ગણો હોય તેટલા ગણાએ તે પરિમાણોના કોષ્ટકને ભાગવાથી ગુણોત્તર નીકળે છે.

*વિશેષ સંખ્યાને વિશેષ સંખ્યાએ ભાગવાથી જવાબ સાદી સંખ્યા આવે છે, માટે જુદાં જુદાં વિવિધ પરિમાણો અથવા એકજ જાતની વિશેષ સંખ્યાનું ગુણોત્તર સાદી સંખ્યા આવે એ સ્પષ્ટ છે. જેમકે ૧૫ મણને ૩ મણનું ગુણોત્તર ૫ મણ નહિ, પણ ૫ સાદી સંખ્યા છે.

મનોયત્ન ૨.

રૂપિયાના આના કેટલા ?
આનાની પાઇ કેટલી ?
માણીના મણ કેટલા ?
ડઝનના નંગ કેટલા ?

મણના શેર કેટલા ?
શેરના અઘોળ કેટલા ?
શેરના રૂ. ભાર કેટલા ?
ખાંડીના મણ કેટલા ?

* સંખ્યાની સાથે કોઈ વસ્તુનું નામ આવે ત્યારે તેને વિશેષ સંખ્યા કહે છે. જેમકે ૫ રૂપિયા, ૩ મણ, ૨ ગજ, ૪ વર્ષ વગેરે. આમાં ૫, ૩, ૨, ૪ વિશેષ સંખ્યા છે.

૧૬] મુંબઈ ઇલાકની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪૧૧ આના.

ભારના મણુ કેટલા ?	૪ શેરના પાશેરા કરો.
ભારની ધડી કેટલી ?	૮ મણુના શેર કરો.
તોલાના વાલ કેટલા ?	૩ કોડીના નંગ કરો.
તોલાની રતી કેટલી ?	૬ ગાલ્લીના મણુ કરો.
ગદિઆણાના વાલ કેટલા ?	૦૧૧૩ રૂપીઆના આના કરો.
વાલની રતી કેટલી ?	૧૧ રૂપીઆના આના કરો.
ગદિઆણાની રતી કેટલી ?	૩૧૧૧ શેરના અધોળ કરો.
ગજના તસુ કેટલા ?	૧૧૧ શેરના નવટાંક કરો.
રીમના ધા કેટલા ?	૧૧૧ મણુની પાંચશેરી કરો.
સેકંડના નંગ કેટલા ?	૧૧ ગદિઆણાની રતી કરો.
મહીનાનાં દિવસ કેટલા ?	૧૧૧ આંડીના મણુ કરો.
ગાલ્લીના મણુ કેટલા ?	૩૧ ડઝનનાં નંગ કરો.
ગાલ્લીના દસશેરા કેટલા ?	૧૧૧૧ પૌંડના શિલિંગ કરો.
વરસના દિવસ કેટલા ?	૧૧૧ શિલિંગના પેન્સ કરો.
રૂપીઆના દોઢા કેટલા ?	૧૧ પેન્સના ટ્રાઈલિંગ કરો.
આનાની બદામ કેટલી ?	૪૧ રૂપીઆના દોઢા કરો.
પૌંડના શિલિંગ કેટલા ?	૩૧ આનાના ઉપઆના કરો.
આનાના ઉપઆના કેટલા ?	૨૧૧ આનાની બદામ કરો.
પાવલાની પાઇ કેટલી ?	૧૧૧ તોલાના વાલ કરો.
૭ રૂપીઆના આના કરો.	૩૧૧ ગજના તસુ કરો.
૮ આનાની પાઇ કેટલી ?	૧૧૧ દોઢાની બદામ કરો.

૨૪ આનાના રૂપીઆ કેટલા ?	૧૮ મણુની માણી કેટલી ?
૪૮ રતીના ગદિઆણા કેટલા ?	૮૦ નંગની કોડી કેટલી ?

ચાથી ચોપડીના “ડિક્શન શિક્ષક” ચાર આના. [૧૭]

૨૪ મણુની કળશી કેટલી ?	૬ ખાંડીની ગાલ્લી કેટલી ?
૨૫ શિલિંગના પૌંડ કેટલા ?	૧૫ ભારની માણી કેટલી ?
૬૪ વાલના તોલા કેટલા ?	૭ બેડીઆંની કળશી કેટલી ?
૨૮ પાશેરના શેર કેટલા ?	૩ ગાલ્લીની ખાંડી કેટલી ?
૩૨ વાલના ગદિઆણા કેટલા ?	૫ ધડીના મણુ કેટલા ?
૮ માણીના ભાર કેટલા ?	૧૧ સેંકડાની કોડી કેટલી ?
૬ મણુની ધડી કેટલી ?	૦૧ હજારના સેંકડા કેટલા ?
૧૨ કળશીના બેડીઆ કેટલા ?	

મનોયત્ન ૩. નીચેના પરિમાણોનું ગુણોત્તર કાઢો.

૮	ને	૪	આનો	:	પાઈ	ગાલ્લી	:	મણુ
૪	ને	૮	આનો	:	દોઢ પાઈ	મહીનો	:	દિવસ
૨૫	ને	૫	માણી	:	મણુ	પૌંડ	:	શિલિંગ
૫	ને	૨૫	મણુ	:	શેર	શિલિંગ	:	પેન્સ
૧૦	ને	૧૦૦૦	શેર	:	રૂ. ભાર	પેન્સ	:	ફાર્થિંગ
૦૧૧	ને	૦૧	શેર	:	નવટાંક	ટન	:	હાંદ્રવેટ
૦૧	ને	૦૧૧	મણુ	:	પાંચશેરી	રૂડ	:	પોલ
૦૧	ને	૦૧	ડઝન	:	નંગ	એકર	:	ગુઠો
૦૧	ને	૦૧	ગ્રોસ	:	ડઝન	વરસ	:	દિવસ
૮ ફેરી	ને	૪ ફેરી	ભાર	:	ધડી	તોલો	:	વાલ
૪ મણુ	ને	૮ મણુ	ગજ	:	તસુ	ગદિઆણો	:	વાલ
રૂપીઆ	:	આનો	ભાર	:	મણુ	તોલો	:	રતી
પાવણું	:	પાઈ	બેડી	:	મણુ	ગદિઆણો	:	રતી

૧૮૭ મુખ્ય ઇલાકાની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪૥ આના

ધા	: તાવ	પેનીવેટ	: ઝેઇન	મણુ	: સવાશેરી
રીમ	: ધા	માઇલ	: ક્લારિંગ	મણુ	: અઢીશેરી
❀					
ઝૉસ(ટ્રાય):	પૉડ	તસુ	: ગજ	પોલ	: રૂડ
આના	: રૂપીઆ	મણુ	: ભાર	રૂડ	: એકર
પાઇ	: પાવલું	મણુ	: બેડીઉં	ગુઠો	: એકર
પાઇ	: આનો	મણુ	: ગાલ્વી	દિવસ	: વરસ
દોઢપાઇ	: આનો	મણુ	: કળશી	વાલ	: તોલો
મણુ	: માણી	મણુ	: મુડો	વાલ	: ગદિઆણો
શેર	: મણુ	મહીનો	: વરસ	રતી	: તોલો
રૂ. ભાર	: શેર	દિવસ	: મહીનો	રતી	: ગદિઆણો
નંગ	: ડઝન	શિલિંગ	: પૉડ	તાવ	: ધા
ડઝન	: ઝૉસ	પેન્સ	: શિલિંગ	ઝેન	: પેનીવેટ
ધડી	: ભાર	ક્લારિંગ	: પેની	ક્લારિંગ	: માઇલ

—૦(*)૦—

મનોયત્ન ૪.

રૂપીઓ : બે આની	રૂપીઓ : ૬૧ દોકડા	રૂપીઓ : ૪ પાઇ
રૂપીઓ : ૧૨૥ દો.	રૂપીઓ : ૫ સુ૦પૈસા	રૂપીઓ : ૧ પૈસો
રૂપીઓ : ૧૦ સુરતી	રૂપીઓ : ૫ દોકડા	રૂપીઓ : ૩ પાઇ
પૈસા	રૂપીઓ : ૪ સુ૦પૈસા	રૂપીઓ : ૨૫ બદામ
રૂપીઓ : ૧૦ દોકડા	રૂપીઓ : ૮ પાઇ	રૂપીઓ : ૦૧ આનો
રૂપીઓ : ૮ સુ. પૈ.	રૂપીઓ : ૬ પાઇ	રૂપીઓ : ૨ પાઇ
રૂપીઓ : ૧૬ પાઇ	રૂપીઓ : ૨૥ દોકડા	રૂપીઓ : ૧ દોકડો
રૂપીઓ : ૧ આનો	રૂપીઓ : ૨ સુ૦પૈસા	રૂપીઓ : ૧ ઉપઆનો

હિંદુસ્તાનની સઠ ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪ આના. [૧૬

૩૫૧ઓ : ૦૧૧ પાછ	આનો : ૦૧૧ સુંપૈ.	આનો : ૦૧૧૧ પાછ
૩૫૧ઓ : ૫ બદામ	આનો : ૧ પાછ	આનો : ૨૧૧ બદામ
૩૫૧ઓ : ૦૧ સુંપૈસો	આનો : ૧ઉપઆનો	આનો : ૬ પાછ
આનો : ૧ અધેલો	આનો : ૬૧ બદામ	આનો : ૦૧ ઉ.આ.
આનો : ૨ ઉપઆનો	આનો : ૨ બદામ	આનો : ૧ બદામ
આનો : ૧૨૧૧બદામ	આનો : ૦૧સુંપૈસો	આનો : ૦૧ ઉ.આ.
આનો : ૧૦ બદામ	આનો : ૦૧ પાછ	આનો : ૫ વીસવાઝી

મનોયત્ન ૫.

પૌંડ : ૨૧૧ શિલિંગ	પૌંડ : ૬ પેન્સ	શિલિંગ : ૧૧૧ પેન્સ
પૌંડ : ૨ શિલિંગ	પૌંડ : ૫ પેન્સ	શિલિંગ : ૧ પેની
પૌંડ : ૧ શિ. ૪ પે.	પૌંડ : ૪ પેન્સ	શિલિંગ : ૦૧૧૧ પેની
પૌંડ : ૧૧ શિલિંગ	પૌંડ : ૨૧૧ પેન્સ	શિલિંગ : ૨ કાર્ધિંગ
પૌંડ : ૧૦ પેન્સ	પૌંડ : ૨ પેન્સ	શિલિંગ : ૧૧૧ કાર્ધિંગ
પૌંડ : ૮ પેન્સ	પૌંડ : ૧ પેની	શિલિંગ : ૦૧૧૧ કાર્ધિંગ
પૌંડ : ૭૧૧ પેન્સ	પૌંડ : ૦૧૧ પેની	શિલિંગ : ૦૧૧ કાર્ધિંગ

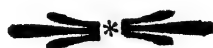
મનોયત્ન ૬.

માણી : ૬ મણ	માણી : ૧૧૧ મણ	ધા : ૮ તાવ
માણી : ૪ મણ	માણી : ૧ મણ	ધા : ૬ તાવ
માણી : ૩ મણ	માણી : ૦૧૧૧ મણ	ધા : ૪ તાવ
માણી : ૨ મણ	ધા : ૧૨ તાવ	ધા : ૩ તાવ

ખા : ૨ તાવ	તોલો : ૦૧ વાલ	સેંકડો : ૫ નંગ
ખા : ૧૧ તાવ	તોલો : ૧ રતી	સેંકડો : ૪ નંગ
ખા : ૦૧ તાવ	ખાંડી : ૧૦ મણ	સેંકડો : ૨૧ નંગ
ખાંડી : ૨૪ શેર	ખાંડી : ૫ મણ	સેંકડો : ૨ નંગ
ખાંડી : ૧૬ શેર	ખાંડી : ૨૧ મણ	સેંકડો : ૧ નંગ
ખાંડી : ૧૨ શેર	ખાંડી : ૨ મણ	હજાર : ૫૦૦ નંગ
ખાંડી : ૮ શેર	ખાંડી : ૧૧ મણ	હજાર : ૨૫૦ નંગ
ખાંડી : ૬ શેર	ખાંડી : ૧ મણ	હજાર : ૨૦૦ નંગ
ખાંડી : ૪ શેર	ખાંડી : ૦૧ મણ	હજાર : ૧૨૫ નંગ
ખાંડી : ૩ શેર	મણ : ૨૦ શેર	હજાર : ૧૦૦ નંગ
ખાંડી : ૨ શેર	મણ : ૧૦ શેર	હજાર : ૬૨૧ નંગ
ખાંડી : ૧૧ શેર	મણ : ૮ શેર	હજાર : ૫૦ નંગ
ખાંડી : ૧ શેર	મણ : ૫ શેર	હજાર : ૪૦ નંગ
ખાંડી : ૦૧ શેર	મણ : ૪ શેર	હજાર : ૨૫ નંગ
તોલો : ગદિઆણી	મણ : ૨૧ શેર	હજાર : ૨૦ નંગ
તોલો : ૩૨ રતી	મણ : ૨ શેર	હજાર : ૧૨૧ નંગ
તોલો : ૮ વાલ	મણ : ૧૧ શેર	હજાર : ૧૦ નંગ
તોલો : ૧૬ રતી	મણ : ૧ શેર	મહીનો : ૧૫ દિવસ
તોલો : ૪ વાલ	સેંકડો : ૫૦ નંગ	મહીનો : ૧૦ દિવસ
તોલો : ૮ રતી	સેંકડો : ૨૫ નંગ	મહીનો : ૭૧ દિવસ
તોલો : ૨ વાલ	સેંકડો : ૨૦ નંગ	મહીનો : ૬ દિવસ
તોલો : ૪ રતી	સેંકડો : ૧૨૧ નંગ	મહીનો : ૫ દિવસ
તોલો : ૧ વાલ	સેંકડો : ૧૦ નંગ	મહીનો : ૩૧૧ દિવસ
તોલો : ૨ રતી	સેંકડો : ૬૧ નંગ	મહીનો : ૩ દિવસ

પાંચમા ધોરણનો “મુખગણિત શિક્ષક” ચાર આના. [૨૧]

મહીનો : ૨૧ દિવસ	મહીનો : ૧૧ દિવસ	મહીનો : ૧ દિવસ
મહીનો : ૨ દિવસ	મહીનો : ૧૧ દિવસ	મહીનો : ૦૧ દિવસ

મનોયત્ન ૭.

ગાદલી : ૦૧ મણુ	૫ નવટાંક : ૧૩ ભાર	૧૧ દિવસ : ૧૨ સ
૪ શેર : મણુ	૩૨ રતી : ૦૧ તોલો	૧૧ ભાર : ૦૧ મણુ
૮ શેર : ૩૧ ભાર	૨૧ રીમ : ૨ ધા	૩૬ દિવસ : ૨ વર્ષ
૩ પૌંડ : શિલિંગ	૨૧ ધા : ૨ તાવ	૫ પોલ : ૨ માઈલ
અઢીશેર : મણુ	૨ એકર : ૨ ગુંઠા	૧૨૧ દોકડા : ૬૧ બદામ
અડધો પૌંડ : પેની	૧૧ શેર : ૩ મણુ	૧૮૧૧ દોકડા : ૩ આના
૧૦ આના : પાઇ	૩૧૧ શેર : ૧૫ શેર	૪૮ શેર : ૧ ધડી
ગજ : તસુ	૨૧ રૂપીઆ : ૪ આના	૧૨ માસા : ૮૬ રતી
૨ તસુ : ગજ	૧૧ મણુ : ૩ શેર	૮૬ રતી : ૨ ગદિ
૦૧ રૂપીઆ : ૧૨૧ દો.	૦૧ મણુ : બેડીઉં	૩. ૦૧ : ૩. ૬૦
૦૧ આનો : ૬૧ બદામ	૧૧ રતી : તોલો	૨ પૌંડ : ૩ પેન્સ
૧૦ શેર : ગાદલી	૬૪ શેર : કળશી	૩ કોડી : ૪ નંગ

મનોયત્ન ૮.

૩ રૂપીઆ : ૩ આના	૮ તોલા : ૮ વાલ
૭ આના : ૭ પાઇ	૨ તોલા : ૨ રતી
૩ પૌંડ : ૩ શિલિંગ	૭ ટન : ૭ હંદ્રવેટ
૪ શિલિંગ : ૪ પેન્સ	૩ ગાદલી : ૩ મણુ
૪ માણી : ૪ મણુ	૨ વરસ : ૨ મહીના

૨૩]

સુરત શહેરનો નકશો ૫ આના.

૩ મહીના	: ૩ દિવસ	૩ રૂપીઆ	: ૩ દોઢડા
૭ મણુ	: ૭ શેર	૮ રૂપીઆ	: ૮ પાવલા
૭ શેર	: ૭ અધોળ	૪ આના	: ૪ ઉપઆના
૩ શેર	: ૩ પાશેર	૩ પૈસા	: ૩ પાછ
૫ દોઢડા	: ૫ બદામ	૩ બે આની	: ૩ આના

—•—

૧૧ રૂપીઓ	: ૧૧ આનો	૨૩૩ તોલા	: ૨૩૩ રતી
૧૧ આનો	: ૧૧ પાછ	૧૧ ગદિઆણો	: ૧૧ વાલ
૨૧ પૌંડ	: ૨૧ શિલિંગ	૧૧ બેરીકિં	: ૧૧ મણુ
૩૩૩ પૌંડ	: ૩૩૩ શિલિંગ	૦૩૩ ગાલ્લી	: ૦૩૩ મણુ
૨૧૧ મણુ	: ૨૧૧ શેર	૦૩૩ શેર	: ૦૩૩ અધોળ
૧૩૩ શેર	: ૧૩૩ રૂપીઆલાર	૦૧ મણુ	: ૦૧ શેર
૩૩ શેર	: ૩૩ અધોળ	૦૩૩ રૂપીઓ	: ૦૩૩ દોઢડો
૧૧૧ ડઝન	: ૧૧૧ નંગ	૦૧ આનો	: ૦૧ બદામ
૨૧ ગ્રોસ	: ૨૧ ડઝન	૦૧ દોઢડો	: ૦૧ બદામ
૨૧ તોલા	: ૧૧ વાલ	૧૧ આનો	: ૧૧ બદામ

—•—

મનોચલ ૯.

૪ પૈસા	: ૪ આના	૩ ફાર્થિંગ	: ૩ પેન્સ
૩ આના	: ૩ રૂપીઆ	૨ પેન્સ	: ૨ પૌંડ
૩ તસુ	: ૩ ગજ	૫ દોઢડા	: ૫ રૂપીઆ
૭ વાલ	: ૭ તોલા	૧૧ વાલ	: ૧૧ તોલો
૪ તાવ	: ૪ ઘા	૨૧ શેર	: ૨૧ મણુ
૭ પેન્સ	: ૭ શિલિંગ	૨૧ તસુ	: ૨૧ ગજ

ગુજરાતની સા. લગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ત્રણ આના. [૨૩]

૧૧ ડઝન : ૧૧ ગ્રોસ

૧૧ આનો : ૧૧ રૂપીઆ

૦૧ આનો : ૦૧ રૂપીઆ

૦૧ શિલિંગ : ૦૧ પૌંડ

૦૧ પેની : ૦૧ શિલિંગ

૦૧ ફ્લોંગ : ૦૧ માઈલ

મનોચત્ન ૧૦.

૪ રૂપીઆ : ૨ આના

૬ શેર : ૩ રૂપીઆભાર

૪ મણુ : ૨ શેર

૭ ખાંડી : ૩૦ મણુ

૯ શેર : ૪૦ અધોળ

૭ તોલા : ૩૦ વાલ

૩ ગદિઆણા : ૧૦ વાલ

૩ મણુ : ૧૦ શેર

૩ ગ્રોસ : ૦૧૧ ડઝન

૮ મણુ : ૨ શેર

૪ વરસ : ૧ માસ

૬ ગાદલી : ૧૦ મણુ

૨ બેડીઆ : ૦૧ મણુ

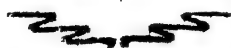
૧૪ રૂપીઆ : ૩૦ દોકડા

૨ આના : ૦૧ બદામ

૪ આના : ૧ પાષ

૩ પૌંડ : ૦૧૧ શિલિંગ

૪ શિલિંગ : ૧ પેન્સ

૧ આનો : ૨ પાષ

૧૦ મણુ : ૩ શેર

૫ દોકડા : ૧૦ બદામ

૪ રૂપીઆ : ૮ આના

૩ શેર : ૬ રૂપીઆભાર

૫ દોકડા : ૧૦ બદામ

૮ મણુ : ૧૬ શેર

૨ ખાંડી : ૪ મણુ

૪ તોલા : ૮ ગદિઆણા

૩ ગદિઆણા : ૬ રતી

૨ ડઝન : ૪ નંગ

૩ ટન : ૬ હંદ્રવેટ

ગુજરાતના ઇતિહાસની વાર્તા રૂપી રસિક પ્રશ્નોત્તરમાળા ૭ આના.

૨૪] સુરત જિલ્લાનો “ ભૂગોળ શિક્ષક ” ત્રણ આના.

૨ મણુ	: ૮ શેર	૩ બદામ	: ૧૨ વીસવાસી
૨ વરસ	: ૮ દિવસ	૨ પૌંડ	: ૮ શિલિંગ
૩ ભાર	: ૧૨ મણુ	૩ પેન્સ	: ૧૨ ફાર્થિંગ
૩ શેર	: ૧૨ અધોળ	૩ શિલિંગ	: ૧૨ પૌંડ
૩ રૂપીઆ	: ૧૨ દોઢડા	૩ આના	: ૧૨ રૂપીઆ
૪ આના	: ૧૬ દોઢપાઈ	૩ પાઈ	: ૧૨ આના
૩ આના	: ૧૨ ઉપઆના	૨ અધોળ	: ૮ શેર

મનોયત્ન ૧૧.

- ૧) ૧૧ મણુ ને કેટલા શેરનું ગુણોત્તર ૧૨ ?
- ૨) ૧૧ શેર ને કેટલા રૂપીઆભારનું ગુણોત્તર ૨૦ ?
- ૩) ૧૧ રૂપીઆ ને કેટલા આનાનું ગુણોત્તર ૮ ?
- ૪) ૬૨૧ દોઢડા ને કેટલા પૈસાનું ગુણોત્તર ૧૦ ?
- ૫) ૨૧ પૌંડ ને કેટલા શિલિંગનું ગુણોત્તર ૨૦ ?
- ૬) ૧૧ કળશી ને કેટલા મણુનું ગુણોત્તર ૨૪ ?
- ૭) ૪ ગાલ્લી ને કેટલી ખાંડીનું ગુણોત્તર ૮ ?
- ૮) ૨ વરસ ને કેટલા દિવસનું ગુણોત્તર ૨૪ ?
- ૯) ૩૧૧ રૂપીઆ ને કેટલા આનાનું ગુણોત્તર ૧૨ ?
- ૧૦) ૫ નંગ ને કેટલા સેંકડાનું ગુણોત્તર ૩૦ ?
- ૧૧) ૨૪ પાઈ ને કેટલા આનાનું ગુણોત્તર ૧૬ ?
- ૧૨) ૨૪ ડાઝ ને કેટલા ઓસનું ગુણોત્તર ૩ ?
- ૧૩) કેટલા શેર ને ૩ નવટાંકનું ગુણોત્તર ૮ ?
- ૧૪) કેટલા શિલિંગ ને ૬ પેન્સનું ગુણોત્તર ૨૪ ?
- ૧૫) કેટલી ધડી ને ૩ શેરનું ગુણોત્તર ૧૬ ?

ચોથી ચોપડીના “ડિક્શન શિક્ષક” ચાર આના. [૨૫

- ૧૬) કેટલા શેર ને ૫ નવટાંકનું ગુણોત્તર ૮ ?
 ૧૭) કેટલા રૂપિયા ને ૩ આનાનું ગુણોત્તર ૧૬ ?
 ૧૮) કેટલા રીમ ને ૩ ગાંસડીનું ગુણોત્તર $\frac{૧૬}{૩}$?
 ૧૯) કેટલા આના ને ૧૧ રૂપિયાનું ગુણોત્તર $\frac{૧૬}{૩}$?
 ૨૦) કેટલી પાઈ ને ૩ રૂપિયાનું ગુણોત્તર $\frac{૧૬}{૩}$?
 ૨૧) કેટલા શેર ને ૨ મણનું ગુણોત્તર $\frac{૧૬}{૩}$?

સૂચના—૨૨ થી ૪૦ સવાલના જવાબ અનેક આવશે.

- ૨૨) કેટલા રૂપિયા ને કેટલા આનાનું ગુણોત્તર ૮ ?
 ૨૩) કેટલા મણ ને કેટલા શેરનું ગુણોત્તર ૪૦ ?
 ૨૪) કેટલા શેર ને કેટલા નવટાંકનું ગુણોત્તર ૮ ?
 ૨૫) કેટલી ખાંડી ને કેટલા મણનું ગુણોત્તર ૨૦ ?
 ૨૬) કેટલી ગાલ્લી ને કેટલા મણનું ગુણોત્તર ૩૦ ?
 ૨૭) કેટલાં ખેડીઆં ને કેટલા મણનું ગુણોત્તર ૩૨ ?
 ૨૮) કેટલા તોલા ને કેટલા વાલનું ગુણોત્તર ૩૨ ?
 ૨૯) કેટલા એકર ને કેટલા ગુંઠાનું ગુણોત્તર ૪૦ ?
 ૩૦) કેટલા ધા ને કેટલા તાવનું ગુણોત્તર ૨૪ ?
 ૩૧) કેટલી ધડી ને કેટલા શેરનું ગુણોત્તર ૪૮ ?
 ૩૨) કેટલા ઓસ ને કેટલા ડઝનનું ગુણોત્તર ૧૨ ?
 ૩૩) કેટલા આના ને કેટલી પાઈનું ગુણોત્તર ૧૨ ?
 ૩૪) કેટલા શિલિંગ ને કેટલા પેન્સનું ગુણોત્તર ૧૨ ?
 ૩૫) કેટલા રૂપિયા ને કેટલા દોઝાનનું ગુણોત્તર ૧૦૦ ?
 ૩૬) કેટલા પૌડ ને કેટલા શિલિંગનું ગુણોત્તર ૨૦ ?
 ૩૭) કેટલા રૂપિયા ને કેટલા આનાનું ગુણોત્તર ૧૬ ?

૨૬] બીજા ધોરણનો “મુખ્યગણિત શિક્ષક” એ આના.

- ૩૮) કેટલા રૂપીઆ ને કેટલા પૈસાનું ગુણોત્તર ૬૪ ?
 ૩૯) કેટલા શિલિંગ ને કેટલા પૌન્ડનું ગુણોત્તર $\frac{૧૬}{૧૦}$?
 ૪૦) કેટલા દોઝા ને કેટલા રૂપીઆનું ગુણોત્તર $\frac{૧૬}{૧૦}$?

પ્રકરણ ૩.

તમામ ગુણોત્તરમાં લાગુ પડતી કુંચીઓ.

(૧) ભારે પરિમાણ ઉપરથી હલકા પરિમાણની કિંમત કાઢવાની રીત:—

ભારે પરિમાણની કિંમતને ભારે પરિમાણ અને હલકા પરિમાણના ગુણોત્તરે ભાગવા. ભાગાકાર ભારે પરિમાણની કિંમતની જતનો આવશે. જેમકે દા. ૧) રૂ. ૨૫૦ એ તોલો ૪ વાલનું શું ?

ભારે પરિમાણની કિંમત રૂ. ૨૫૦ને ભારે પરિમાણ એક તોલા અને હલકા પરિમાણ ૪ વાલના ગુણોત્તર ૮ થી ભાગ્યા તો રૂ. ૨૫૦ ÷ ૮ = રૂ. ૩૧.૨૫ અથવા* $\frac{૧}{૪}$ રૂપીઆ = ૨ આના, માટે ૨૫૦ × ૨ = ૫૦૦ આના = રૂ. ૩૧.૨૫

દા. ૨) રૂ. ૬૩ એ ગાલ્લી તો ૧૨ શેરનું શું ?

ભારે પરિમાણની કિંમત રૂ. ૬૩ને ભારે પરિમાણ એક ગાલ્લી અને હલકા પરિમાણ ૧૨ શેરના ગુણોત્તર ૧૦૦ થી ભાગ્યા તો રૂ. ૬૩ ÷ ૧૦૦ = ૬૩ દોઝા = રૂ. ૦.૬૩ દોઝા અથવા $\frac{૧૬}{૧૦}$ રૂપીઆ = ૧ દોઝા માટે ૬૩ × ૧ = ૬૩ દોઝા = રૂ. ૦.૬૩ દોઝા.

*ગુણોત્તર એ સાદી સંખ્યા છે છતાં આ રીતમાં તેને વિશેષ (પરિમાણવાળી) સંખ્યા ગણી લેવામાં આવે છે, માટે પહેલી સંખ્યા જે વિશેષ સંખ્યા છે તેને સાદી સંખ્યા ગણી લેવી જોઈએ, કારણ સ્પષ્ટ છે. જેમકે ૫ રૂપીઆ × ૨ = ૧૦ રૂપીઆ અથવા ૫ × ૨ રૂપીઆ = ૧૦ રૂપીઆ.

દા. ૩) જા ખાંડીના ૩. પરા તો ૩૦ શેરનું શું ?

હારે પરિમાણની કિંમત ૩. પરાને હારે પરિમાણ જા ખાંડી અને હલકા પરિમાણ ૩૦ શેરના ગુણોત્તર ૨૦૦થી ભાગ્યા તો ૩. ૨૫૫× $\frac{૩}{૨૦૦}$ =૨૬.૬ દોકડા=૩. ૦ ૧૬ દોકડો અથવા $\frac{૩૩૬}{૧૦૦}$ રૂપીઆ=૦.૩૩૬ દોકડો માટે પરા×૦.૩૩૬ દોકડો=૨૬.૬ દોકડા=૩. ૦ ૧૬ દોકડો.

હલકા પરિમાણ ઉપરથી હારે પરિમાણની કિંમત કાઢવાની રીત:—

હલકા પરિમાણની કિંમતને હલકા પરિમાણ અને હારે પરિમાણના ગુણોત્તરે ભાગવા, ભાગાકાર હલકા પરિમાણની કિંમતની જાતનો આવશે. જેમકે દા. ૧) ૩. ૦)ના નું ૧૬ શેર તો મળતું શું ?

હલકા પરિમાણની કિંમત ૩. ૦)નાને હલકા પરિમાણ ૧૬ શેર અને હારે પરિમાણ મળના ગુણોત્તર $\frac{૩૩૬}{૧૦૦}$ એ ભાગ્યા તો ૩. ૦)ના÷ $\frac{૩૩૬}{૧૦૦}$ =૮૦ આના=૫ રૂપીઆ જવાબ.

દા. ૨) ૩. ૦)નાનું શેર તો મળતું શું ?

હલકા પરિમાણની કિંમત ૩. ૦)નાને હલકા પરિમાણ ૧ શેર ને હારે પરિમાણ એક મળના ગુણોત્તર $\frac{૩૩૬}{૧૦૦}$ એ ભાગ્યા તો ૩. ૦)ના÷ $\frac{૩૩૬}{૧૦૦}$ =૮૦ આના=૩. ૫૫૫

દા. ૩) ૬ આનાનું જા શેર તો ૩ ખાંડીનું શું ?

હલકા પરિમાણની કિંમત ૬ આનાને હલકા પરિમાણ જા શેર અને હારે પરિમાણ ૩ ખાંડીના ગુણોત્તર $\frac{૩૩૬}{૧૦૦}$ એ ભાગ્યા તો ૬ આના÷ $\frac{૩૩૬}{૧૦૦}$ =૧૮૨૦ આના=૧૨૦ રૂપીઆ.

૩) કિંમત ઉપરથી વજન કાઢવાની રીત:—

જેટલું વજન આપ્યું હોય અને જેટલી કિંમતનું લેવું હોય

૨૮] પહેલા ધોરણનો “મુખગણિત શિક્ષક” પોણા બે આના.

તેનો ગુણાકાર કરવો. પછી તે ગુણાકારને આપેલા ભાવે ભાગવાથી જવાબ આપેલા વજનની ઝાતનો આવશે. જેમકે:—

૧) રૂ. ૩ નું ૧૧ મણુ તો રૂ. ૧૨) નું કેટલું ?

$૧૧ \times ૧૨ = ૧૫. ૧૫ \div ૩ = ૫$ મણુ જવાબ.

૨) રૂ. ૧૨) નું ૫ મણુ તો રૂ. ૩) નું કેટલું ?

$૫ \times ૩ = ૧૫. ૧૫ \div ૧૨ = ૧.૨૫$ મણુ જવાબ.

૩) ૩ પૈસાનું ૭ શેર તો રૂ. ૩) નું કેટલું ?

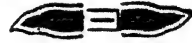
$૭ \times ૩ = ૨૧, ૨૧ \div \frac{૩}{૧૦} = ૪૨$ શેર = ૧૧ મણુ ૮ શેર.

મનોયત્ન ૧૨.

૧) રૂ. ૬૭૫	ગાલ્લી	તો	૬ મણુનું શું ?
૨) રૂ. ૧૧૫	મહીનો	તો	૬ દિવસનું શું આપવું ?
૩) રૂ. ૩૫૦	તોલો	તો	૪ વાલનું શું ?
૪) રૂ. ૧૧૨)એ	ભાર	તો	૦૧ મણુનું શું ?
૫) રૂ. ૦૫૫ નું	વાલ	તો	તોલનું શું ?
૬) મણુના	રૂ. ૬૫	તો	૨ ખાંડીનું શું ?
૭) રૂ. ૩૫૫ નું	૧૫૦	તો	૧૫૦ વીધાનું શું ?
૮) રૂ. ૨૫૫ મણુના	રૂ. ૬૫	તો	૧ ગાલ્લીનું શું ?
૯) રૂ. ૧૭૫ એ	કુંડી	તો	૪ નંગનું શું ?
૧૦) રૂ. ૪૫૫	મહીનો	તો	૧૨ દિવસનું શું ?
૧૧) રૂ. ૨૭૫	તોલો	તો	૪ રતીનું શું ?
૧૨) રૂ. ૪૮)	વરસ	તો	૩ માસનું શું ?
૧૩) રૂ. ૨૫૫	ભાર	તો	૪ મણુનું શું ?

બાળપોથીના “ડિક્ટેશન શિક્ષક” એ આના. [૨૯

- ૧૪) રૂ. ૩૧૥ લાર તો ૨૥ ધડીનું શું આપવું ?
 ૧૫) ૧૫ મણના ૬ રૂપીઆ તો ૨ ખાંડીનું શું ?
 ૧૬) ૯ ડઝનના રૂ. ૨૦૧ તો ૧ ગ્રોસનું શું ?
 ૧૭) ૭ મહીનાના રૂ. ૧૭૥ તો વર્ષનું શું ?
 ૧૮) રૂ. ૩૫ એ ખાંડી તો રૂ. ૨)નું કેટલું ?
 ૧૯) રૂ. ૧૧નું ૧૦ શેર તો રૂ. ૬૥નું કેટલું ?
 ૨૦) રૂ. ૩૫ એ ખાંડી તો રૂ. ૦)નું કેટલું ?
 ૨૧) રૂ. ૦)૦૥ નું ૩ શેર તો રૂ. ૦૥ નું કેટલું ?
 ૨૨) રૂ. ૨૨૥ એ મહીનો તો રૂ. ૯) માં કેટલા દિવસ ?
 ૨૩) રૂ. ૦૥માં ૧૦ કેરી મળે તો રૂ. ૦૥-માં કેટલી આવે ?
 ૨૪) રૂ. ૬૦)નું ૧૥ વરસ તો ૧૥ મહીનાનું શું ?
 ૨૫) રૂ. ૪૦)નું ૭ મણ તો ૭ શેરનું શું ?

પ્રકરણ ૪.

માણીના મણ કેટલા ? ગ્રોસના ડઝન ? ડઝનના નંગ ? વર્ષના મહીના ? વેંતના આંગળ ? ફુટના ઇંચ ? તોલાના માસા ? પૌંડ ટ્રોયના ઔસ કેટલા ? જવાબ ૧૨.

૧૨. ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

માણી ને મણ; ડઝન ને નંગ; ગ્રોસ ને ડઝન; વર્ષ ને મહીનો; વેંત ને આંગળ; ફુટ ને ઇંચ; તોલો ને માસો; પૌંડ ટ્રોય ને ઔસ.

ત્યારે ઉપલા પરિમાણોનું ગુણોત્તર શું ? જ. ૧૨.

૩૦] પહેલી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” અહીં આના.

એ પરિમાણોમાંથી ભારે પરિમાણો કહો. હલકાં કહો. હલકાં પરિમાણો ભારેના કેટલામા ભાગના છે ? જ. ૧૨મા ભાગના. ભારે હલકાથી કેટલા ગણા છે ? જ. ૧૨ ગણા. જો ભારે એકમ પરિમાણની કિંમત ૩. ૧) પડે તો હલકા એકમની કિંમત ભારેના કેટલામા ભાગની પડે ? જ. ૧૨ મા ભાગની. રૂપિયાનો ૧૨ મો ભાગ શું ? જવાબ ૧૬ પાઈ. રૂપિયાથી કેટલા ગણી પાઈ આવી ? જ. ૧૬ ગણી. ભારે એકમની કિંમત ૩. બે પડે તો હલકા એકમની કિંમત કેટલી પડે ? જ. ૩૨ પાઈ. રૂપિયાથી કેટલા ગણી પાઈ આવી ? જ. ૧૬ ગણી. ભારે એકમના રૂપિયાથી કેટલા ગણી પાઈ આપવી પડે છે ? જ. ૧૬ ગણી. માટે

૧) ભારે એકમના રૂપિયાથી ૧૬ ગણી પાઈ હલકા એકમની કિંમત પડે.

ભારે એકમ પરિમાણની કિંમત ૧ આનો પડે તો હલકા એકમની શી કિંમત પડે ? જ. ૧ પાઈ. આનાથી કેટલા ગણી પાઈ આવી ? જ. આના જેટલીજ. જો ભારે એકમની કિંમત ૨ આના પડે તો હલકા એકમની શી કિંમત પડે ? જ. ૨ પાઈ. આનાથી કેટલી ગણી આવી ? જ. આના જેટલીજ. ભારે એકમના આનાથી કેટલી ગણી પાઈ આપવી પડે છે ? જ. આના જેટલીજ. માટે.

૨) ભારે એકમના આના જેટલીજ પાઈ હલકા એકમની કિંમત પડે.

ભારે એકમ પરિમાણની કિંમત ૧ પૌડ પડે તો હલકા એકમની કિંમત કેટલી પડે ? જ. પૌડના ૧૨ મા ભાગ જેટલી. પૌડનો ૧૨ મો ભાગ શું ? જ. ૨૦ પેન્સ. પૌડથી કેટલા ગણા પેન્સ પડે ? જ. ૨૦ ગણા. માટે

૩) ભારે એકમના પૌંડથી ૨૦ ગણા પેન્સ હલકા એકમની કિંમત પડે.

ભારે એકમની કિંમત ૧ શિલિંગ પડે તો હલકા એકમની કિંમત કેટલી પડે ? જ. ૧ પેન્સ. શિલિંગથી કેટલા ગણા પેન્સ પડે ? જ. શિલિંગ જેટલા. ભારે એકમના શિલિંગથી કેટલા ગણા પેન્સ આપવા પડે ? જ. શિલિંગ જેટલાજ. માટે

૪) ભારે એકમના શિલિંગ જેટલાજ પેન્સ હલકા એકમની કિંમત પડે.

ભારે એકમ પરથી હલકા એકમની કિંમત:—

પહેલી રીત. (૧) રૂપીઆથી ૧૬ ગણી પાછ. (૨) આના જેટલીજ પાછ. (૩) પૌંડથી ૨૦ ગણા પેન્સ. (૪) શિલિંગ જેટલાજ પેન્સ.

૧ રૂપીઆનો ૧૬ મો ભાગ શું ? જ. એક આનો. બે રૂપીઆનો સોળમો ભાગ શું ? જ. બે આના. ૩. ૩ નો ૧૬ મો ભાગ શું ? જ. ત્રણ આના. માણીનો ૧૬ મો ભાગ શું ? જ. બા મણ. ગ્રોસનો ૧૬ મો ભાગ શું ? જ. બા ડઝન. ડઝનનો ૧૬ મો ભાગ શું ? જ. બા નંગ. વર્ષનો ૧૬ મો ભાગ શું ? જ. બા મહીનો. વેંતનો ૧૬ મો ભાગ શું ? જ. બા આંગળ. કુટનો ૧૬ મો ભાગ શું ? જ. બા ઇંચ. તોલાનો ૧૬ મો ભાગ શું ? જ. બા માસો. પૌંડટ્રોયનો ૧૬ મો ભાગ શું ? જ. બા ગ્રોસનો ટ્રોય. એક રૂપીએ માણી હોય તો એક આનાનું કેટલું આવે ? જ. બા મણ. ત્યારે

એક રૂપીએ ગ્રોસ, ડઝન, વરસ, વેંત, કુટ, તોલો અને પૌંડ ટ્રોય હોય તો એક આનામાં કેટલું આવે ? જ. બા ડઝન, બા નંગ, બા મહીનો, બા આંગળ, બા ઇંચ, બા માસો અને બા ગ્રોસ.

૩૨) સુરત શહેરનો “ભૂગોળ શિક્ષક” ત્રણ આના.

ટ્રેય આવે. આનાનો સોળમો ભાગ શું ? જ. ઉપઆનો. જો ઉપરનો ભાવ એક આનાનો હોય તો એક ઉપઆનામાં કેટલું આવે ? જ. દેશે. માટે

ખીજી રીત—જેટલા રૂપીઆમાં ભારે પરિમાણ ૧ આવે તેટલાજ આનામાં હલકું પરિમાણ ૦૧૧ આવે.

સૂચના:—જેમ રૂપીઆનો ૧૬ મો ભાગ આના છે, તેમ આનાનો ૧૬ મો ભાગ ઉપઆના છે. તેમજ પાછનો ૧૬ મો ભાગ ઉપપાછ (કાચી પાછ) છે, માટે રૂપીઆના ભાવમાં આના જવાબ આવતો હોય તો આનાના ભાવમાં ઉપઆના જવાબ આવે, તેમ રૂપીઆના ભાવમાં પાછ જવાબ આવતો હોય તો આનાના ભાવમાં ઉપપાછ જવાબ આવે.

હલકાથી ભારે કેટલા ગણા છે ? જ. ૧૨ ગણા.

હવે જો હલકા એકમની કિંમત ૧ રૂપીઆ, ૧ આનો, ૧ પૈસો, ૧ પાછ, ૧ પૌંડ, ૧ શિલિંગ, ૧ પેન્સ, ૧ ક્વર્થિંગ પડે તો ભારે એકમની કિંમત શું પડે ? જ. ૧૨ ગણી એટલે ૧૨ રૂ. ૧૨ આના=૦૧૧ રૂ. ૧૨ પૈસા=૩ આના. ૧૨ પાછ=૧ આનો. ૧૨ પૌંડ.

૧૨ શિલિંગ. ૧૨ પેન્સ=૧ શિલિંગ. ૧૨ ક્વર્થિંગ=૩ પેન્સ પડે.

૧) હલકા એકમની કિંમત ૧ રૂ. પડે તો ભારે એકમની શી ? ૧૨રૂ.

૨) “ “ “ ૧ આનો “ “ “ “ ? ૦૧૧ રૂ.

૩) “ “ “ ૧ પૈસો “ “ “ “ ? ૩ આના

૪) “ “ “ ૧ પાછ “ “ “ “ ? ૧ આનો.

૫) “ “ “ ૧ પૌંડ “ “ “ “ ? ૧૨ પૌંડ.

૬) “ “ “ ૧ શિલિંગ “ “ “ “ ? ૧૨ શિલિંગ.

૭) “ “ “ ૧ પેન્સ “ “ “ “ ? ૧ શિલિંગ.

૮) “ “ “ ૧ ક્વર્થિંગ “ “ “ “ ? ૩ પેન્સ.

હલકા એકમ પરથી ભારે એકમની કિંમત:—

પહેલી રીત—(૧) આનાથી પોણા રૂપીઆ (૨) પૈસાથી ત્રણ ગણા આના. (૩) પાંચ જેટલાજ આના. (૪) પેન્સ જેટલીજ શિક્ષિંગ. (૫) કાર્ધિંગથી ત્રણ ગણા પેન્સ.

૧ આનાનું ૦૥૥ મળુ આવે તો ૧૬ આનાનું કેટલું આવે ? જ. ૧૨ મળુ. એક આનાનું ૦૥૥ મળુ તો ૧ રૂપીઆનું કેટલું ? જ. ૧૨ મળુ અથવા માણી.

૧ ઉપઆનાનું ૦૥૥ મળુ આવે તો ૧૬ ઉપઆનાનું કેટલું ? જ. ૧૨ મળુ. ૧ ઉપઆનાનું ૦૥૥ મળુ આવે તો ૧ આનાનું કેટલું ? જ. ૧૨ મળુ અથવા માણી.

એક આનામાં ૦૥૥ મળુ, ૦૥૥ ડઝન; ૦૥૥ નંગ, ૦૥૥ મહીનો, ૦૥૥ આંગળ, ૦૥૥ ઇંચ, ૦૥૥ માસો, ૦૥૥ ઐસ ટ્રોય આવે તો એક રૂપીઆમાં કેટલું આવે ? જ. ૧ માણી, ૧ ગ્રોસ, ૧ ડઝન, ૧ વર્ષ, ૧ વેંત, ૧ ફુટ, ૧ તોલો, અને ૧ પૌંડ ટ્રોય આવે.

બીજી રીત—જેટલા આનામાં હલકું પરિમાણ ૦૥૥ આવે તેટલાજ રૂપીઆમાં ભારે પરિમાણ ૧ આવે.

૧૨ના ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુંચીઓ

- ૧) જેટલે રૂપીએ માણી તેથી ૧૬ ગણી પાંચએ મળુ
- ૨) જેટલે રૂપીએ ડઝન તેથી ૧૨ ગણી પાંચએ નંગ
- ૩) જેટલે રૂપીએ ગ્રોસ તેથી ૧૬ ગણી પાંચએ ડઝન
- ૪) જેટલે રૂપીએ વરસ તેથી ૧૬ ગણી પાંચએ મહીનો
- ૫) જેટલે રૂપીએ ફુટ તેથી ૧૬ ગણી પાંચએ ઇંચ
- ૬, જેટલે રૂપીએ તોલો તેથી ૧૬ ગણી પાંચએ માસો

૩૪] મુંબઈ ઇલાકાની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪૫ આના.

- ૭) જેટલે આને માણી તેટલીજ પાઇએ મણુ.
- ૮) જેટલે આને ડઝન તેટલીજ પાઇએ નંગ.
- ૯) જેટલે આને ગ્રોસ તેટલીજ પાઇએ ડઝન.
- ૧૦) જેટલે આને વર્ષ તેટલીજ પાઇએ મહીનો.
- ૧૧) જેટલે આને ફુટ તેટલીજ પાઇએ ઇંચ.
- ૧૨) જેટલે આને તોલો તેટલીજ પાઇએ માસો.

ઉદાહરણ—૧) ૧૨૩૩૩ રૂપીએ ગ્રોસ તો ડઝનનું શું ?

(૧૨૩૩૩ × ૧૬ = ૨૦૪ પાઇ = ૧૭ આના = રૂ. ૧) ✓. રૂ. ૧૨૩૩૩ ÷ ૧૨ = રૂ. ૧) ✓

૧૨૩૩૩ × $\frac{1}{16}$ = રૂ. ૧) ✓ [૧૨૩૩૩ આનાનું ૦૩૩ ડઝન માટે

૧૨૩૩૩ ÷ ૦૩૩ = ૧૭ આના = રૂ. ૧) ✓

૨) રૂ. ૦) ✓ ડઝન તો એક નંગનું શું ?

(આના જેટલીજ પાઈ માટે ત્રણ પાઈ = રૂ. ૦) ૦૧

૩) ૩ પૈસે તોલો તો એક માસાનું શું ? (૩ × ૦૧ = ૦૩૩ પાઈ.)

૪) ૧૫ પૌંડે ગ્રોસ તો ડઝનનું શું ? પૌંડથી ૨૦ ગણા પેન્સ.

(૧૫ × ૨૦ = ૩૦૦ પેન્સ = ૨૫ શિલિંગ = ૧૧ પૌંડ.)

૫) ૨૩ શિલિંગે ફુટ તો ઇંચનું શું ?

(શિલિંગ જેટલીજ પેન્સ માટે ૨૩ પેન્સ)

૬) ૩ પેન્સનું ડઝન તો ૧ નંગનું શું ? (૩ × $\frac{1}{3}$ = ૧ ફાધિંગ)

૭) રૂ. ૧૪૪નું વરસ તો રૂ. ૯) માં કેટલા માસ નોકરી કરવી ?

રૂ. ૯ = ૧૪૪ આના. રૂપીઆ જેટલાજ આના છે માટે ૦૩૩ માસ.

૮) ૧૨ આને ડઝન તો ૦૩૩ આનાનું કેટલું ?

(૦૩૩ આનો = ૧૨ ઉપઆના. આના જેટલાજ ઉપઆના છે.

માટે ૦૩૩ નંગ.)

હિંદુસ્તાનની સાઠ લૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪ આના. [૩૫]

- ૯) ૬ રૂપીઆનું મણુ તો માણીનું શું ? (૩૧. $૬ \times ૧૨ = ૭૨$ રૂ.)
- ૧૦) રૂ. ૦૮ = એ ડઝન તો ગ્રોસનું શું ? આનાથી ૦૮૮ રૂપીઆ, માટે
(૧૦ આના $\times ૦૮૮ = ૮૮૮$ રૂ.)
- ૧૧) ૩ પૈસે ઇંચ તો ફુટનું શું ? ($૩ \times ૩ = ૯$ આના = ૩. ૦૮૮)
- ૧૨) ૨ પાઇએ ઇંચ તો ફુટનું શું ? (પાઈ જેટલાજ આના માટે ૨ આના)
- ૧૩) ૩૮ પૈડની ઓસ દવા મળે તો ૧ પૈડ ટ્રોયનું શું ?
(પૈડ ૩૮ $\times ૧૨ = ૪૨$ પૈડ)
- ૧૪) ૩ શિલિંગે ઓસ દવા મળે પૈડ ટ્રોયનું શું ?
(શિલિંગ ૩ $\times ૧૨ = ૩૬$ શિ = ૧૮૮ પૈડ ૬ શિ.)
- ૧૫) ૪ પેન્સનું નંગ તો ડઝનનું શું ?
(પેન્સ જેટલાજ શિલિંગ, માટે ૪ શિલિંગ)
- ૧૬) ૨૮ શિલિંગે ઇંચ તો ફુટનું શું ? ($૨૮ \times ૩ = ૮૪$ પેન્સ)
- ૧૭) ૩ આનાનું ૦૮૮ ડઝન તો ૩. ૩) માં કેટલું આવે ?
(આના જેટલાજ રૂપીઆ છે માટે ૧ ગ્રોસ.)
- ૧૮) રૂ. ૧૮૦નું વરસ તો સાત માસનું શું આપવું ?
રૂ. $૧૮૦ \times \frac{૭}{૧૨} = ૧૦૫$ રૂ.
- ૧૯) ૭ માસના રૂ. ૧૦૫) તો ૧ વર્ષનું શું ? ($૧૦૫ \times \frac{૧૨}{૭} = ૧૮૦$ રૂ.)

મનોયત્ન ૧૩.

- ૧) રૂ. ૨૭)ના માણી વાલ મળે તો ૧ મણનું શું ?
- ૨) રૂ. ૧૮) ગ્રોસ પેનશીલ મળે તો ૧૨ પેનશીલનું શું ?
- ૩) રૂ. ૨૧) વર્ષનો પગાર હોય તો ૧ મહીનાનું શું મળશે ?
- ૪) રૂ. ૨૫૮ તોલો મળે તો માસાનું શું બેસે ?

- ૫) ૩. ૦)જા તોલો તો માસાનું શું ?
 ૬) ૮ પૈસે ડઝન કેળાં મળે તો ૧ કેળાનું શું આપવું ?
 ૭) ૩. ૦)૮ ધા કાગળ મળે તો ૨ તાવનું શું ?
 ૮) ૧ કેરીની ૩. ૦)૦૧૨ તો ડઝન કેરીનું શું પડે ?
 ૯) ૩. ૦)૧૮ ડઝન કેરી મળે તો ૪ કેરીનું શું પડે ?
 ૧૦) ૭ પાછની ૩ પેન તો ૩ ડઝન પેનનું શું આપવું ?
 ૧૧) ૧ માસાનો ૧૧૧ પૈસો તો તોલાનું શું ?
 ૧૨) ૨૧૧૧ આને નંગ તો ડઝનનું શું ?
 ૧૩) મહીને ૮ પાછની દીવાસળી વપરાય તો ૧ વરસમાં દીવાસળીનું કેટલું ખર્ચ થશે ?
 ૧૪) મહીનાનું જાડું ૩. ૩)૦૦ તો વર્ષનું કેટલું ?
 ૧૫) ૩. ૩)૦૦ ૧૨ શેર તો ૩. ૫)૦૦ નું કેટલું આવશે ?
 ૧૬) ૩. ૦)૧૮ તોલો ચાંદી મળે તો ૧૧૧ માસાનું શું ?
 ૧૭) ૩. ૨)૧૧૧ તોલો સોનું તો ૪૧૧ માસાનું શું ? ૧૨ વાલનું શું ?
 ૧૮) ૨ માસાના ૩. ૪)૦૦ તો ૩ તોલાનું શું ?
 ૧૯) વર્ષનું વ્યાજ ૩. ૯) તો ૧૧૧ મહીનાનું કેટલું ?
 ૨૦) ૩. ૯)૦૦ ૩ શેર એલચી મળે તો ૨૧૧ મળનું શું ?
 ૨૧) ૩. ૪)૮) ગાંધી વાલ મળે તો ૩ મળનું શું ?
 ૨૨) ૩. ૨)૭) માણી ધઉં મળે તો ૩ મળનું શું ?
 ૨૩) ૩. ૧)૫૦૦ મોટો હારો તો ૧૧૧ મળનું શું ?
 ૨૪) ૨ મહીનાના ૩. ૮)૦) તો પાંચ દિવસનું શું ?
 ૨૫) ૦)૦૦ એડીઆના ૩. ૨)૫૦૦ તો બે મળનું શું ?
 ૨૬) ૩. ૧)૮૦૦ કોથળો ધઉં તો ૦૧ મળ ૨૧૧ શેરનું શું ?

પાંચમા ધોરણનો “મુખગણિત શિક્ષક” ચાર આના. [૩૭]

- ૨૭) ૩. ૨૧૥ તોલો સોનું મળે તો ૩. ૨)૦ નું કેટલું આવશે ?
 ૨૮) ૧૥ ખાંડીના ૩. ૬૭૫ તો ૩. ૫૦૦ નું કેટલા મળે ?
 ૨૯) ૩. ૦)ના શેર ભીંડા તો ૬ પૈસાભારનું થું ?
 ૩૦) ૧૦ શેર ગોળનો ૩. ૧૥૦ તો ૩. ૧૮૦૦ નો કેટલો આવશે ?
 ૩૧) ૩. ૩૦૦ ની ૩૦૦ મળુ સાકર તો ૧૨૦ શેરનું થું ?
 ૩૨) ૪ મહીનાના ૩. ૩૬)ના તો ૧૦ દિવસનું થું ?
 ૩૩) ૩. ૧) નું ૧૦ શેર તો ૩. ૦)ના નું કેટલું ?
 ૩૪) ૩. ૧૦૦૦૦ નું ૧ માસો સોનું આવે તો તોલાનો ભાવ શો ?
 ૩૫) ૩. ૩૦૦ નું ૨૪ મળુ તો ૩. ૩૦૦ નાનું કેટલું ?
 ૩૬) ૩. ૧)ના નું ૧૦ મળુ તો ૩. ૧૦૦ નું કેટલું ?
 ૩૭) ૩. ૬૦) એ ઓસ ટોપી મળે તો ૭ ટોપીનું થું ?

૨૪ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

ગજ ને તસુ; ભાર ને મળુ; ધા ને તાવ; ટાંક ને રતી; પેનીવેટ
 ને ઓષન; હાથ ને આંગળ.

*ભારે એકમ પરથી હલકા એકમની કિંમત:—

- (૧) રૂપીઆથી ૮ ગણી પાછા. (૨) આનાથી અડધી પાછા
 (૩) પૌંડથી દસ ગણા પેન્સ. (૪) શિલિંગથી અડધા પેન્સ

*હલકા એકમ પરથી ભારે એકમની કિંમત.

- (૧) આનાથી દોઢા રૂપીઆ. (૨) પૈસાથી ૭ ગણા આના.
 (૩) પાછથી બમણા આના. (૪) પેન્સથી બમણા શિલિંગ.
 (૫) ફાર્થિંગથી અડધા શિલિંગ.

*૨૪ ગુણોત્તરમાં ૧૨ ના ગુણોત્તરથી અડધી કિંમત.

*૨૪ ગુણોત્તરમાં ૨૪ ગુણોત્તરથી બમણી કિંમત.

૨૪ ના ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુચીઓ.

૧. જેટલે રૂપીએ ગજ તેથી ૮ ગણી પાછએ તસુ.
૨. જેટલે રૂપીએ ભાર તેથી ૮ ગણી પાછએ મણ.
૩. જેટલે રૂપીએ ધા તેથી ૮ ગણી પાછએ તાવ.
૪. જેટલે રૂપીએ ટાંક તેથી ૮ ગણી પાછએ રતી.
૫. જેટલે આને ગજ તેથી ૦૥ પાછએ તસુ.
૬. જેટલે આને ભાર તેથી ૦૥ પાછએ મણ.
૭. જેટલે આને ધા તેથી ૦૥ પાછએ તાવ.
૮. જેટલે આને ટાંક તેથી ૦૥ પાછએ રતી.

મનોપત્ન ૧૪.

- ૧) રૂ. ૧૮૦) ભાર કપાસ મળે તો મણનું શું ?
- ૨) રૂ. ૦૥૬૬૦) ગજ તો તસુનું શું ?
- ૩) રૂ. ૪૦૦ એક ગજ ફલાનલ મળે તો તસુનું શું ?
- ૪) રૂ. ૭૦૦ એ ગજ વીનીસન તો તસુનું શું ?
- ૫) રૂ. ૮૫૦ના ભાર ધઉં મળે તો ૧૥૦ ભાર ૬ મણનું શું ?
- ૬) રૂ. ૦૥૬૬૦ના ધા કાગળ મળે તો ૨૦૦ ધા ૧ તાવનું શું ?
- ૭) રૂ. ૦)૬૬૦ નું ૧ તસુ તો ગજનું શું ?
- ૮) એક તાવની દોઢ પાઈ તો ૨ ધા ૪ તાવનું શું ?
- ૯) રૂ. ૧૨૬) ભાર કપાસ તો રૂ. ૩૬૦૦ નો કેટલો આવે ?
- ૧૦) રૂ. ૬૦) ભાર તો ૧૦૦ મણનું શું ?
- ૧૧) રૂ. ૭૨) ભાર તો ૨૦ મણનું શું ?
- ૧૨) રૂ. ૮૧) ભાર તો રૂ. ૧૬૦૦૦ નું કેટલું આવે ?
- ૧૩) રૂ. ૫૪૦ ભાર તો રૂ. ૧૧૦૦૦ નું કેટલું ?

ગુજરાતની સાંભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ત્રણ આના. [૩૯

- ૧૪) રૂ. ૭૬૧૧૧- ભાર તો ૦૧૧ કળશીનું શું ?
- ૧૫) માણીના રૂ. ૨૪) તો ૧૧ માણી ૦૧ મણનું શું ?
- ૧૬) રૂ. ૧૫૧૧- ગજ તો ૦૧ ગજ ૫ તસુનું શું ?
- ૧૭) રૂ. ૧૩૨) ભાર તો ૨૧૧ મણ ૫ શેરનું શું ?
- ૧૮) રૂ. રાની ૨૧૧ ગજ છોટ તો ૨૧૧ તસુનું શું ?
- ૧૯) રૂ. રાનું એક વાર તો ૨૧ તસુનું શું ?
- ૨૦) રૂ. ૨૧૧ ગજ તો રૂ. ૦૧૧૧ નું કેટલું ?
- ૨૧) રૂ. ૨૫૧૧ ગજ તો રૂ. ૪૧૧૦૧ નું કેટલું ?
- ૨૨) રૂ. ૦- નું ૧૧૧ તસુ તો ૧૧૧ ગજનું શું ?
- ૨૩) ૩ તસુના રૂ. ૦૧૧-૧૧ તો ૩ ગજનું શું ?
- ૨૪) રૂ. ૦૧૧૧ ધા કાગળ મળે તો રૂ. ૦૧- ના કેટલા ?
- ૨૫) ૨ તાવની ૫ પાઇ તો ૨ ધાનું શું ?
- ૨૬) રૂ. ૪૫)ના ભાર કાલાં મળે તો રૂ. ૦૧૧૧૧૧ કેટલા ?
- ૨૭) રૂ. ૭૬૧૧ ના ટાંક મોતી મળે તો ૫ રતીનું શું ?
- ૨૮) ૧૧૧ કળશીના રૂ. ૨૪૧૧૧ તોલા તો ૦૧ મણનું શું ?
- ૨૯) રૂ. ૧૨૧૧૧ નું ૦૧૧૧ કળશી તો મણનું શું ?
- ૩૦) રૂ. ૭૪૧ ગાલ્લી તો ૧૧ મણનું શું ?
- ૩૧) ૧૧૧ શેર એલચીના રૂ. ૩૧૧૧ તો શેર ૦)નું શું ?
- ૩૨) મોટા હારાના રૂ. ૭૨) તો ૦૧૧૧ મણ ૫ શેરનું શું ?
- ૩૩) ૪ મહીનાના રૂ. ૨૫૧૧૧ તો ૫ દિવસનું શું ?
- ૩૪) ૫ દિવસના રૂ. ૧૧૧- તો ૦૧ વર્ષ ૧ માસનું શું ?
- ૩૫) રૂ. ૨૬૧ નું ૦૧૧૧ ગાલ્લી ૧૧૧ મણ તો રૂ. ૧૧૧- નું કેટલું ?
- ૩૬) ૧૧ મણના રૂ. ૪૧૧૧૧ તો રૂ. ૧૧૨૧૧ નું કેટલું આવે ?
- ૩૭) રૂ. ૫૬૧ નું ૧૧ માણી તો ૨૫ શેરનું શું ?

૪૦] સુરત જિલ્લાનો “ ભૂગોળ શિક્ષક ” ત્રણ આના.

૪૮ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

ગદિઆણો ને રતી; ધડી ને શેર; ભાર ને અધમણીઓ; માણી ને દશશેર; ગજ ને ૦૧૧ તસુ; ધા ને ૦૧૧ તાવ; ટાંક ને ૦૧૧ રતી; પેનીવેટ ને ૦૧૧ ગ્રેમ.

*ભારે એકમ ઉપરથી હલકા એકમની કિંમત:—

- (૧) રૂપીઆથી ૪ ગણી પાઈ. (૨) આનાથી ૦૧ ગણી પાઈ.
(૩) પૌંડથી ૫ ગણા પેન્સ. (૪) શિલિંગ જેટલાજ ફાર્થિંગ.

+હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત:—

- (૧) આનાથી ૩ ગણા રૂપીઆ. (૨) પૈસાથી ૦૧૧ રૂપીઆ.
(૩) પાઈથી ૪ ગણા આના. (૪) પેન્સથી ૪ ગણા શિલિંગ.
(૫) ફાર્થિંગ જેટલા શિલિંગ.

૪૮ ના ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧. જેટલે રૂપીએ ગદિઆણો તેથી ચોગણી પાઈએ રતી.
૨. જેટલે રૂપીએ ધડી તેથી ચોગણી પાઈએ શેર.
૩. જેટલે આને ગદિઆણો તેથી ૦૧ ગણી પાઈએ રતી.
૪. જેટલે આને ધડી તેથી ૦૧ ગણી પાઈએ શેર.

મનોયત્ન ૧૫.

- ૧) રૂ. ૧૨) ગદિઆણો સોનું મળે તો રતીનું શું ?
૨) રૂ. ૧૧૧ ગદિઆણો તો ૧ રતીનું શું ?

*૪૮ ગુણોત્તરમાં ૨૪ ના ગુણોત્તરથી ૦૧૧ કિંમત.

૪૮ ગુણોત્તરમાં ૧૨ ના ગુણોત્તરથી ૦૧ કિંમત.

*૪૮ ગુણોત્તરમાં ૬૪ ગુણોત્તરથી બમણી કિંમત.

૪૮ ગુણોત્તરમાં ૬૪ ગુણોત્તરથી ચારગણી કિંમત.

ચોથી ચોપડીના “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ચાર ઘાના. [૪૧]

- ૩) રૂ. ૦)઼ ગદિઆણો તો ૩ રતીનું શું ?
- ૪) રૂ. ૭ા નું ગજ તો તસુનું શું ?
- ૫) રૂ. ૧ાના ધા કાગળ મળે તો ૧ તાવનું શું ?
- ૬) રૂ. ૦)઼ાના ૧૦ શેર બેર તો માણીનું શું ?
- ૭) રૂ. ૦ા મણુ ધઉંની દળામણી રૂ. ૦)઼ા તો ભારતી કેટલી ?
- ૮) રૂ. ૧૮ાા ધડી રૂ. મળે તો ૩ શેરનું શું ?
- ૯) ધડી રૂના રૂ. ૨૮) તો રૂ. ૩ા નું કેટલું ?
- ૧૦) રૂ. ૦)઼નું ૦ા રતી તો ટાંકનું શું ?
- ૧૧) રૂ. ૭૨)એ ગાલ્લી તો ૨૫ શેરનું શું ?
- ૧૨) ૨ા મણુનો રૂ. ૧) તો ૧ા શેરનું શું ?
- ૧૩) ૨ા શેરના રૂ. ૦ા઼ા તો ૩ મણુનું શું ?
- ૧૪) રૂ. ૨૭) માણી તો ૦ા મણુનું શું ?
- ૧૫) ભારતના રૂ. ૬૦) તો રૂ. ૧ા નું કેટલું ?
- ૧૬) રૂ. ૩૦ાાનું ભાર તો ૦ા મણુનું શું ?
- ૧૭) ધડીના રૂ. ૧ાા તો ૦ા મણુનું શું ?
- ૧૮) રૂ. ૧૨ા માં ૧ા વસો જમીન મળે તો વીંધાનું શું ?
- ૧૯) ૨ા વસા જમીનનું ગણોત રૂ. ૦ાા઼ તો ૫ વીંધાનું શું ?
- ૨૦) રૂ. ૩ાા નું ૩ શેર તો રૂ. ૦)઼નું કેટલું ?
- ૧૧) રૂ. ૭)઼ નું ૫ શેર તો ૬ મણુનું શું ?
- ૨૨) રૂ. ૦)઼ નું શેર તો રૂ. ૩ા નું કેટલું ?
- ૨૩) ૧ા શેરના રૂ. ૦ા઼ તો ૧ા મણુનું શું ?
- ૨૪) રૂ. ૧૩ા ગદિઆણો તો રૂ. ૦ા ૦ાનું કેટલું ?
- ૨૫) રૂ. ૦)વાર પાઈનું રતી તો ગદિઆણુનું શું ?
- ૨૬) રૂ. ૦)ના નું ૦ાા તસુ તો રૂ. ૪ા નું કેટલું ?

૪૨] ચોથી ચોપડીના અર્થ સાડા સાત આના.

- ૨૭) ૩. ૧ાનું ૦ા મળુ તો ૩. ૬૩) નું કેટલું ?
 ૨૮) ૩ ભારના ૩. ૨૭૦) તો ૦ા મળુનું શું ?
 ૨૯) ૩. ૦ાનું મળુ તો ૩. ૭ા નું કેટલું ?
 ૩૦) ૩. ૧ા મળુના ૩. ૦ાનું તો ૨ા ગાલ્લી ૪ા મળુનું શું ?
 ૩૧) ૩. ૦ાનું ૨ા શેર તો ૩ મળુનું શું ?

=====૦:=====

૯૬ ગુણોત્તર આવે એવાં કેળકે.

તોલો ને રતી; ભાર ને દશશેર માણી ને પાંચશેર; ધડી ને ૦ા શેર; પેનીવેટ ને ૦ા ગ્રેધન.

*ભારે એકમ ઉપરથી હલકા એકમથી કિંમત:—

- (૧) રૂપીઆથી બમણી પાછ. (૨) પૌડથી અઢીગણા પેન્સ.
 (૨) શિલિંગથી અડધા કાર્પિંગ.

* હલકા એકમ પરથી ભારે એકમની કિંમત.

- (૧) આનાથી ૬ ગણા રૂપીઆ. (૨) પૈસાથી દોઢ ગણા રૂપીઆ.
 (૪) પાછથી અડધા રૂપીઆ. (૪) પેન્સથી આઠ ગણા શિલિંગ
 (૫) કાર્પિંગથી બમણા શિલિંગ.

૯૬ ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુંચીઓ.

- (૧) જોટલે રૂપીએ તોલો તેથી બમણી પાછએ રતી.

*૯૬ ના ગુણોત્તરમાં ૪૮ ના ગુણોત્તરથી અડધી કિંમત.

૯૬ ના ગુણોત્તરમાં ૨૪ ના ગુણોત્તર ૦ા કિંમત

૯૬ ના ગુણોત્તરમાં ૧૨ ના ગુણોત્તરથી આઠમા ભાગની કિંમત.

*૯૬ ગુણોત્તરમાં ૪૮ ગુણોત્તરથી બમણી કિંમત.

” ” ૬૪ ” યોગણી ”

” ” ૬૩ ” ૮ ગણી ”

મનોયતન ૧૬.

- ૧) રૂ. ૨૪) તોલો તો ૧ રતીનું શું ?
- ૨) રૂ. ૨૫૥ તોલો તો ૨ રતીનું શું ?
- ૩) રૂ. ૧૨૬) ભાર તો ૦ મણનું શું ?
- ૪) રૂ. ૨૧) માણી તો ૫ શેરનું શું ?
- ૫) ધડી રૂના રૂ. ૨૫) તો અચ્છેર રૂનું શું :
- ૬) રૂ. ૧૦૦ તોલો ૨ વાલનું શું ?
- ૭) ભારના રૂ. ૧૩૨) તો ૨૦ મણનું શું ?
- ૮) રૂ. ૦૮૦નું રતી તો તોલાનું શું ?
- ૯) રતીના રૂ. ૦૮૦ તો તોલાનું શું ?
- ૧૦) રૂ. ૦/૦ ૧ પાઈનું રતી તો ૦૦૦ તોલાનું શું ?
- ૧૧) ૦૦ શેર રૂના રૂ. ૦૮૦ તો ધડીનું શું ?
- ૧૨) રૂ. ૪૦ એ ગજ તો ૦ તસુનું શું ?
- ૧૩) રૂ. ૬૨૦ ગાલ્લી તો ૧૨૦ શેરનું શું ?
- ૧૪) રૂ. ૪૭૦નું ૩ ધડી તો ૧૦ શેરનું શું ?
- ૧૫) ભારના રૂ. ૭૩૦ તો ૦૦૦ મણનું શું ?
- ૧૬) ૨૪ મણના રૂ. ૩૭૦ તો ૦ મણનું શું ?
- ૧૭) રૂ. ૦/૦ નું ૦૦ રતી તો ૧ ગદિઆણાનું શું ?
- ૧૮) ૧૨ મણના રૂ. ૧૮૦૦ તો ૫ શેરનું શું ?
- ૧૯) રૂ. ૧૩૦એ રીમ કાગળ તો રૂ. ૦ ૦૦૦ કેરલા ?
- ૨૦) રૂ. ૨૮૦૦ તોલો તો રૂ. ૧૦૦૦૦નું કેટલું ?
- ૨૧) રૂ. ૧)નું ૧૨ શેર તો નવટાંકનું શું ?
- ૨૨) રૂ. ૦૦૦૦૦નો રોજ તો ૩ માસ ૬ દિવસનું શું ?

૪૪૧ પહેલા ધોરણનો “મુખગણિત શિક્ષક” પાઠ્ય બે અના.

- ૨૩) તસુના રૂ. ૦)૨૫૫ તો ૪ ગજનું શું ?
 ૨૪) ૦૫ મણના રૂ. ૦.૫૫૫ તો રૂ. ૩૭૫ નું કેટલું ?
 ૨૫) ૭ પાઇનું ૦૫ મણ તો રૂ. ૩૫૫ નું કેટલું ?
 ૨૬) રૂ. ૨૪) એ માણી તો રૂ. ૦.૫૫૫ નું કેટલું ?
 ૨૭) ૫ શેરના રૂ. ૦)૨૫૫ તો ૧૨ મણનું શું ?
 ૨૮) રૂ. ૦.૫૫૫ ના ૫ તાવ તો રીમનો ભાવ શો ?
 ૨૯) રૂ. ૨૨૫ રીમ કાગળ તો ૫ તાવનું શું ?
 ૩૦) તોભાનો રૂ. ૧૫૫ તો રૂ. ૦૫ નું કેટલું ?
 ૩૧) રૂ. ૧) નું ૧૨ શેર મીઠું મળે તો શેર ૦)૨૫૫ નું શું ?

પ્રકરણ ૫

૨૦ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો

કાડી ને નંગ; ખાંડી ને મણ; રીમ ને ધા; હાથ ને તસુ; વીંછુ ને વસો; ભાર ને ધડી; ટન ને હંદ્રવેટ.

ભારે એકમ ઉપરથી હલકા એકમની કિંમત:—

- ૧) રૂપિયાથી ૫ ગણા દોકડા અથવા ૪ ગણા સુરતી પૈસા.
- ૨) આનાથી પાંચ ગણી બદામ અથવા ૦૫ ગણા સુરતી પૈસા.
- ૩) પૌડ જેટલાજ શિલિંગ.

ખીજ રીત—જેટલા રૂપિયામાં ભારે પરિમાણ ૧ આવે તેટલાજ આનામાં હલકું પરિમાણ ૧ આવે.

હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત:—

- ૧) આનાથી ૧૫ ગણા રૂપિયા. (૨) પૈસાથી ૫ ગણા આના.
- (૩) શિલિંગ જેટલા પૌડ (૪) કાર્ડિંગથી ૫ ગણા પેન્સ

પાંચમા ધોરણનો “મુખ્યગણિત શિક્ષક” ચાર આના. [૪૫]

બીજી રીત—જેટલા આનામાં હલકું પરિમાણ ૧ આવે તેટલાજ રૂપીઆમાં ભારે પરિમાણ ૧ આવે.

૨૦ ના ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧. જેટલે રૂપીએ કોડી તેથી ૫ ગણુ દોકડે નંગ.
  ૨. જેટલે રૂપીએ ખાંડી તેથી ૫ ગણુ દોકડે મણુ.
  ૩. જેટલે રૂપીએ રીમ તેથી ૫ ગણુ દોકડે ધા.
  ૪. જેટલે રૂપીએ હાથ તેથી ૫ ગણુ દોકડે તસુ.
  ૫. જેટલે રૂપીએ વીંધુ તેથી ૫ ગણુ દોકડે વસો.
  ૬. જેટલે રૂપીએ વસો તેથી ૫ ગણુ દોકડે કાડી.
  ૭. જેટલે રૂપીએ ભાર તેથી ૫ ગણુ દોકડે ધડી.
  ૮. જેટલે રૂપીએ ટન તેથી ૫ ગણુ દોકડે હંદ્રવેટ.
- (૫ દોકડા=૪ સુરતી પૈસા માટે ૫ ગણુ દોકડા અથવા ૪ ગણુ સુરતી પૈસા)
૯. જેટલે આને કોડી તેથી ૫ ગણી બદામે નંગ.
  ૧૦. જેટલે આને ખાંડી તેથી ૫ ગણી બદામે મણુ.
  ૧૧. જેટલે આને રીમ તેથી ૫ ગણી બદામે ધા.
  ૧૨. જેટલે આને હાથ તેથી ૫ ગણી બદામે તસુ.
  ૧૩. જેટલે આને વીંધુ તેથી ૫ ગણી બદામે વસો.
  ૧૪. જેટલે આને વસો તેથી ૫ ગણી બદામે કાડી.
  ૧૫. જેટલે આને ભાર તેથી ૫ ગણી બદામે ધડી.
  ૧૬. જેટલે આને ટન તેથી ૫ ગણી બદામે હંદ્રવેટ.

મનોપાત્ર ૧૭.

- ૧) રૂ. ૧૨૥ એ કુંડી પથ્થર મળે તો ૧ નંગનું શું ?
- ૨) રૂ. ૨૫ ની ૨૦ વળી તો ૧ નંગનું શું ?

૪૬] પહેલી ચોપડીના “ડિક્ટેશન શિક્ષક” અઢી આના.

- ૩) રૂ. ૨૭૫ એ ખાંડી તો ૭ મણનું શું આપવું ?
- ૪) હાથ મલમલના રૂ. ૦૮ તો તસુનું શું ?
- ૫) રૂ. ૧૧૧૩નું મણ તો ખાંડીનું શું ?
- ૬) રૂ. ૦૮૫૫ની એક સ્લેટ તો ૫ ડઝન સ્લેટનું શું ?
- ૭) રૂ. ૦૮૩૧૧૧ તો એક તપ્પો મળે તો ૨૦ નું શું બેસે ?
- ૮) રૂ. ૮૪ એ ભાર તો ૫ ધડીનું શું ?
- ૯) રૂ. ૬૫ની ૧૫ ધડી તો ૩ શેરનું શું ?
- ૧૦) રૂ. ૭૫) ખાંડી ચોખ્ખા મળે તો ૩૫ મણનું શું ?
- ૧૧) રૂ. ૬૭૫ ખાંડી જુવાર હોય તો રૂ. ૧૧૫ની કેટલી આવે ?
- ૧૨) રૂ. ૩૭૫ ખાંડી તો ૪૫ મણનું શું ?
- ૧૩) રૂ. ૮૫)ના ખાંડી ધઉં મળે તો ૮૫ મણનું શું ?
- ૧૪) ૩૫ મણના રૂ. ૫૫૫ બેસે તો ખાંડીનું શું ?
- ૧૫) ખાંડીના રૂ. ૫૧૫ પડે તો રૂ. ૫)માં કેટલું આવે ?
- ૧૬) રૂ. ૦૦૫૫૫ મણ બોર મળે તો ૨૫ મણનું શું ?
- ૧૭) રૂ. ૦)નાની ૫ શેર આમલી મળે તો ૨૫ મણનું શું ?
- ૧૮) રૂ. ૭૫૫૫૫૫નું વસો તો ૩૫ વસા ૫ કાઠીનું શું ?
- ૧૯) રૂ. ૩૭૫ એ ખાંડી તો રૂ. ૭૫નું કેટલું ?
- ૨૦) રૂ. ૧૭૫ એ કેડી પથર મળે તો ૪ નંગનું શું ?
- ૨૧) રૂ. ૧૩૦) ભાર કપાસ મળે તો ૪ ધડીનું શું આપવું ?
- ૨૨) રૂ. ૫૫૫ રીમ તો ૧૭ ધાનું શું આપવું ?
- ૨૩) રૂ. ૪૫૫ રીમ તો ૧૦૫ ધાનું શું આપવું ?
- ૨૪) રૂ. ૦૮૫ ના ધા કાગળ મળે તો રીમનું શું ?
- ૨૫) રૂ. ૪૫) એ કેડી તો રૂ. ૬૫માં કેટલા નંગ ?

બીજ ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ત્રણ આના. [૪૭

- ૨૬) રૂ. ૬ના કોડી પત્થર મળે તો રૂ. ૨૦૦ના કેટલા ?
 ૨૭) ૩ પત્થરના રૂ. ૧૦૦ના તો કોડીનો ભાવ શો ?
 ૨૮) રૂ. ૫૦ના ના ૩ કોડી પત્થર આવે તો ૩ પત્થરનું શું ?
 ૨૯) ૩૫ વળીના રૂ. ૭) બેસે તો ૫ કોડીનું શું ?
 ૩૦) રૂ. ૦)ના ૪ નંગ તો ૪ કોડીનું શું ?
 ૩૧) રૂ. ૧૦૦ની કુડી તો ૧૨ નંગનું શું ?
 ૩૨) રૂ. ૬૧ રીમ તો બે ધાતું શું ?
 ૩૩) ૧૧ હંદ્રવેટ પતરાંના રૂ. ૧૧૧ તો ૮૦નું શું ?
 ૩૪) રૂ. ૩૩૩ના ૯ રીમ તો ૯ ધાતું શું ?
 ૩૫) રૂ. ૬૧૨ રીમ તો રૂ. ૦૦૦ ૦૦ માં કેટલા આવે ?

૪૦ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

શેર ને રૂપીઆભાર; મણુ ને શેર; એકર ને ગુઠો, ૪૦ મણુનો મુઠો ને મણુ; ફલિંગ ને પોલ; રૂડ અને (પર્ય)

*ભારે એકમ પરથી હલકા એકમની કિંમત:—

- ૧) રૂપીઆથી અઢી ગણા દોકડા અથવા બમણા સુરતી પૈસા.
- ૨) આનાથી અઢી ગણી બદામ.

×હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત:—

- ૧) આનાથી અઢી ગણા રૂપીઆ. (૨) પૈસાથી દશ ગણા આના.
- ૩) શિલિંગથી બમણા પૌડ. (૪) ફાધિંગથી ૧૦ ગણા પેન્સ.

*૪૦ના ગુણોત્તરમાં ૨૦ના ગુણોત્તરથી અડધી કિંમત.

× ૪૦ ગુણોત્તરમાં ૨૦ ગુણોત્તરથી બમણી કિંમત.

૪૮] પહેલી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” અઢી આના.

‘૪૦ ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧. જેટલે રૂપીએ શેર તેથી અઢી ગણે દોકડે રૂપીઆભાર.
  ૨. જેટલે રૂપીએ મણ તેથી અઢી ગણે દોકડે શેર.
  - ૩ જેટલે રૂપીએ મુડા તેથી અઢી ગણે દોકડે મણ.
  ૪. જેટલે રૂપીએ એકર તેથી અઢી ગણે દોકડે ગુઠો.
- [૨૥ દોકડા=૨ સુરતી પૈસા માટે અઢી ગણા દોકડા અથવા બમણા મુ.૦ પૈસા.]
૫. જેટલે આને શેર તેથી અઢી ગણી બદામે રૂપીઆભાર.
  ૬. જેટલે આને મણ તેથી અઢી ગણી બદામે શેર.
  ૭. જેટલે આને મુડા તેથી અઢી ગણી બદામે મણ.
  ૮. જેટલે આને એકર તેથી અઢી ગણી બદામે ગુઠો.

મનોરથન ૧૮.

- ૧) રૂ. ૨૥ એ શેર એલચી મળે તો ૧ રૂપીઆભારનું શું ?
૧ નવટાંકનું શું ? ૧ અધોળનું શું ?
- ૨) રૂ. ૫)નું શેર કેસર મળે તો રૂ. ૦)નું કેટલું આવે ?
- ૩) રૂ. ૩૥એ શેર હીંગ મળે તો અધોળનું શું ?
- ૪) રૂ. ૦)ની રૂપીઆભાર એલચી આવી તો શેરનો ભાવ શો ?
- ૫) રૂ. ૧૥= શેર હીંગ મળે તો ૭ રૂપીઆભારનું શું ?
- ૬) રૂ. ૨૥= માં શેર ૮= હીંગ આવી તો ૨૥ શેરનું શું ?
- ૭) રૂ. ૦)નાના શેર ભીંડ મળે તો મણનું શું ?
- ૮) રૂ. ૧) નું શેર ધી આવે તો રૂ. ૦)નું કેટલું આવે ?
- ૯) રૂ. ૨૥ એ શેર એલચી તો રૂ. ૦)ની કેટલી આવે ?
- ૧૦) રૂ. ૨૥ એ શેર હીંગ હોય તો રૂ. ૦૥નાની કેટલી આવે ?

હિંદુસ્તાનની સા. ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ચાર આના.[૪૯]

- ૧૧) રૂ. ૩૭૫૦ મળુ ધી મળે તો ૧૭ શેરનું શું ?
- ૧૨) ૨૫ શેર ધીના રૂ. ૨૫૦૦ આપ્યા તો મળુનું શું ?
- ૧૩) રૂ. ૩૮૫૦ એ મળુ ધી મળે તો ૭ શેરનું શું ?
- ૧૪) ૭ શેરના રૂ. ૩૫૦૦ આપ્યા તો ૭ મળુનું શું ?
- ૧૫) રૂ. ૧૦૦૦ એ મળુ સોપારી મળે તો રૂ. ૧૦૦૦૦૦ કેટલી આવે ?
- ૧૬) રૂ. ૦૦૦ મળુ વેગળુ મળે તો રૂ. ૦૦૦૦૦ કેટલાં ?
- ૧૭) રૂ. ૩૫૦૦ મળુ ચોપા મળે તો રૂ. ૧૦૦૦૦ કેટલા ?
- ૧૮) રૂ. ૧૦૦૦ ના મળુ બાજરી મળે તો રૂ. ૧૦૦૦૦૦ કેટલી ?
- ૧૯) રૂ. ૧૨૦૦ એ મળુ તો ૧૨ શેરનું શું ?
- ૨૦) રૂ. ૩૫૦૦ ૩ ડઝન ૪ નંગ તો ૧ નંગનું શું ?
- ૨૧) રૂ. ૪૫૦ એ ભાર તો ૦૦૦ મળુ ૪ શેરનું શું ?
- ૨૨) રીમના રૂ. ૨૧૦ તો ૪ ધાનું શું ?
- ૨૩) ૦૦ શેરના રૂ. ૦૦૦ તો ૦૦૦ મળુનું શું આપવું ?
- ૨૪) રૂ. ૮૫૦ ગાલ્લી તો ૦૦૦ મળુનું શું ?
- ૨૫) સેંકડાના રૂ. ૧૨૦૦ તો રૂ. ૦૦૦૦૦ કેટલા નંગ ?
- ૨૬) રૂ. ૩૫૦૦ એ હજાર તો ૨૫ નંગનું શું ?
- ૨૭) ૬ કોડીના રૂ. ૧૮૦૦૦ તો ૩ નંગનું શું ?
- ૨૮) રૂ. ૧૭૦ માં ૦૦ વસો તો ૧ વીંધાનું શું ?
- ૨૯) ૧૦૦૦ મળુના રૂ. ૨૫૦ તો ૧૦૦૦ શેરનું શું ?
- ૩૦) રૂ. ૫૦૦૦ ૧૬૦ નંગ તો સવા એ આનાનાં કેટલાં ?

૧૦૦ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

સેંકડો ને નંગ; હજાર ને ૧૦ નંગ; ૧૦૦ મળુના મુકો ને મળુ.

૫૨] ચોથી ચોપડીના અર્થ સાડા સાત આના.

× હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત:—

૧) રૂપીઆ જેટલાજ દોકડા. (૨) આના જેટલીજ બદામ.

* ભારે એકમ ઉપરથી હલકા એકમની કિંમત:—

૧) આનાથી સવા છ ગણા રૂપીઆ.

૨) પૈસાથી દોઢ ગણા રૂપીઆ ને તેટલાજ આના.

૩) શિલિંગથી ૫ ગણા પૌડ (૪) ફાર્થિંગથી ૨૫ ગણા પેન્સ.

૧૦૦ ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧) જેટલે રૂપીએ સેંકડો તેટલેજ દોકડે નંગ.

૨) જેટલે રૂપીએ મુડો તેટલેજ દોકડે મણ.

૩) જેટલે રૂપીએ હજાર તેટલાજ દોકડાના ૧૦ નંગ.

૪) જેટલે આને સેંકડો તેટલીજ બદામે નંગ.

૫) જેટલે આને મુડો તેટલીજ બદામે મણ.

૬) જેટલે આને હજાર તેટલીજ બદામે ૧૦ નંગ.

મનોમત્ન ૧૮.

૧) રૂ. ૩૧ના હજાર માંગણરી નળીઆં મળે તો ૧૦નું શું ?

૨) રૂ. ૧૫) એ હજાર તો ૧૦ નંગનું શું ? ૧૦૦ નંગનું શું ?

૩) રૂ. ૩૧) એ હજાર તો ૫ આનાનાં કેટલાં ? રૂ. ૧૧૧૧નાં કેટલાં ?

× ૧૦૦ ગુણોત્તરમાં ૨૦ના ગુણોત્તરથી પાંચમા ભાગની કિંમત.

૧૦૦ ગુણોત્તરમાં ૪૦ના ગુણોત્તરથી અઢીમા ભાગની કિંમત.

* ૪૦૦ ગુણોત્તરમાં ૪૦ ગુણોત્તરથી પાંચ ગણી કિંમત.

૪૦૦ ગુણોત્તરમાં ૪૦ ગુણોત્તરથી અઢીગણી કિંમત.

પાંચમા ધોરણનો “મુખગણિત શિક્ષક” ચાર અખા. [૫૨]

- ૪) રૂ. ૪૦૦ એ હજાર તો ૧૨ નંગનું શું ?
- ૫) રૂ. ૧૦૦, ૩૦૦, ૪૦૦, ૬૦, ૭૦૦, ૯૦૦ એ હજાર હોય તો ૧૦ નંગનું શું ? સેંકડાનું શું ?
- ૬) રૂ. ૪૩૦૦ એ સેંકડો તો ૯૯ નંગનું શું ?
- ૭) રૂ. ૬૦, ૧૨૦, ૧૮૦, ૨૫, ૩૫, ૩૭૦, એ સેંકડો તો ૧ નંગનું શું ? ૭૩ નંગનું શું ? હજારનું શું ?
- ૮) રૂ. ૧૦૦૦ એક સ્લેટ તો ૧૦૦ સ્લેટનું શું ?
- ૯) રૂ. ૧૦૦૦ ૧૦ કેળાં તો સેંકડાનું શું ?
- ૧૦) ૧૨ પૈસાના ૧૦ કેળાં તો સેંકડાનું શું ?
- ૧૧) રૂ. ૯૦૦ હજાર નળીયાં તો રૂ. ૧૦૦૦૦ કેટલાં ?
- ૧૨) રૂ. ૧૦૦૦ સેંકડો તો ૪૫ નંગનું શું ?
- ૧૩) ૫ ટકા લેખે રૂ. ૪૫૦નું ૧ વર્ષનું વ્યાજ શું ?
- ૧૪) ૩, ૨, ૮, ૧૦ ટકા લેખે રૂ. ૧૦૦નું ૧ વર્ષનું વ્યાજ શું ?
- ૧૫) ૪, ૫, ૮, ૧૨ આનાની તેરીખે રૂ. ૫૦૦નું ૧ વર્ષનું વ્યાજ શું ?
- ૧૬) રૂ. ૫૦૦નું ૧ વર્ષનું વ્યાજ રૂ. ૨૫ થયું તો દર કેટલો ?
- ૧૭) ૧૦ રૂમાલના ૧૫ આના તો ૧૦૦૦ રૂમાલનું શું ?
- ૧૮) રૂ. ૧૫૦ના ૧૦૦ રૂમાલ તો રૂ. ૧૦૦૦ કેટલા ?
- ૧૯) ૫ કુંડી કનકવાના રૂ. ૬૦ તો રૂ. ૧૦૦૦ કેટલા ?
- ૨૦) રૂ. ૨૬૨૦ની ૫ ખાંડી તો મણનું શું ?
- ૨૧) રૂ. ૯૩૦૦એ ગાલ્લી તો ૧૨ શેરનું શું ?
- ૨૨) રૂ. ૧૦૦૦ ૩ નંગ તો સેંકડાનું શું ?
- ૨૩) ૫ આનાના ૧૨ નંગ તો ૧૨૦૦ નંગનું શું ?
- ૨૪) રૂ. ૩૭૦ એ સેંકડો તો રૂ. ૧૦૦૦ કેટલા નંગ ?

પર] ત્રીજા ધોરણનો “મુખગણિત શિક્ષક” અઢી આના.

૨૫) રૂ. ૧૧૨૥ એ હજાર તો રૂ. ૧)ના કેટલા નંગ ?

૨૬) રૂ. ૫૬૧ એ સેકંડો તો રૂ. ૩)ના કેટલા નંગ ?

૨૭) ૪ કેરીના રૂ. ૧૦૦ તો ૮૧ ડઝન ૧ નંગનું શું ?

પ્રકરણ ૬.

૩૦ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો

ગાલ્લી ને મણ; મહીનો ને દિવસ.

પહેલી રીત—ગાલ્લી કે મહીનાનો દર રૂપીઆ, આના કે પાઈમાં આપ્યો હોય અને તે સાડા સાતના પાના આંકમાં આવતો હોય તો સાડા સાતનો પા ભણવાથી હલકા એકમની કિંમત રૂપીઆ, આના કે પાછ આવશે.
(આમાં સાડા સાતના પાનો આંક ખાસ ઉપયોગી છે.)

બીજી રીત—મહીનાના રૂપીઆ અને દિવસનો ગુણાકાર કરી મીડું ચઢાવી ત્રણે ભાગવાથી જવાબ દોઢા આવશે. જો એક વધે તો એક પાણુ, અને બે વધે તો ભાગાકારપર ત્રણ પાણુ ચઢાવવી. આ રીત ગાલ્લીમાં પણ લાગુ પડશે.

ત્રીજી રીત—મહીનાના રૂપીઆ અને દિવસના ગુણાકારથી અડધા આના અને અડધી સુરતી પાછ જવાબ આવશે.

સવા સુરતી પાછ=૧ પાછ. પંદર સુરતી પાછ=૧ આનો

૩૦ ના ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧) જેટલે રૂપીએ ગાલ્લી તેટલાજ આનાનું ૧૥૥ મણ ૫ શેર.

૨) જેટલે રૂપીએ ગાલ્લી તેટલાજ પૈસાનું ૧૮૥૬ શેર,

બાળપોથીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” બે આના. [૫૩]

- ૩) જેટલે રૂપીએ ગાલ્લી તેટલીજ પાછનું ૬૧ શેર.
- ૪) જેટલે રૂપીએ ગાલ્લી તેટલાજ સુરતી પૈસાનું ૧૫ શેર.
- ૫) જેટલે રૂપીએ ગાલ્લી તેટલાજ દોકડાનું ૧૨ શેર.
- ૬) જેટલે રૂપીએ ગાલ્લી તેટલીજ બદામનું ૦૧૧ શેર.

હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત:—

- ૧) આનાથી બમણા રૂપીઆમાં બમણા આના ઓછા.
- ૨) પૈસાથી અડધા રૂપીઆમાં અડધા આના ઓછા.
- ૩) શિલિંગથી દોઢા પૌંડ (૪) પેન્સથી અઢી ગણા શિલિંગ.
- ૫) ક્વાર્ટિંગથી ૭૧ ગણા પેન્સ.

મનોચતન ૨૦.

- ૧) રૂ. ૧૫)નો મહીનો તો ૧ દિવસનું શું ?
- ૨) રૂ. ૭૧નો મહીનો તો ૧૨ દિવસનું શું ?
- ૩) મહીનાનો પગાર રૂ. ૧૫) છે તેને ૨૭ દિવસનું શું મળશે ?
- ૪) રૂ. ૨૧)નો મહીનો તો ૧૨ દિવસનું શું ? ૬ દિવસનું શું ?
- ૫) રૂ. ૪૫)નો મહીનાનો પગાર છે તો ૨૬ દિવસનું શું ?
- ૬) તા. ૨૪-૫-૧૭ થી તા. ૬-૭-૧૭ સુધીનું રૂ. ૩૭)ના ના પગારવાળાને શું આપવું ?
- ૭) રૂ. ૧૦૫)નો ગાલ્લી ધઉં મળે તો ૧૪ મણુ ૧૨ શેરનું શું ?
- ૮) ગાલ્લી જુવારના રૂ. ૬૭) બેસે તો ૪ મણુ ૨૧ શેરનું શું ?
- ૯) દરરોજના રૂ. ૨૧)ના લેખે મહીનાનું શું મળશે ?
- ૧૦) રૂ. ૬૧)ના મહીના લેખે રૂ. ૧૦)ના પગારના મળ્યા ત્યારે કેટલા દિવસ નોકરી કરેલી ?
- ૧૧) રૂ. ૧૧)ના મહીનો તો ૧૧ મહીનો ૪ દિવસનું શું ?

૫૪] પહેલી ચોપડીના “હિકેશન શિક્ષક” અઢી આના.

- ૧૨) ૩. ૬જા એ ગાલ્લી મઠ મળે તો ૩૫ મળુ ૫ શેરનું શું ?
- ૧૩) ૩ દિવસનો પગાર ૩. ૧૦૫૦ મળ્યો ત્યારે મહીનો કેટલાનો ?
- ૧૪) ૩. ૬૮૦૦ મહીના લેખે ૩. ૩૫૦ મેળવવાને કેટલા દિવસ નોકરી કરવી ?
- ૧૫) ૩. ૪૫૦૦૦૦ ૧૫૦ કળક્ષી ૨ મળુ મળે તો ૬ મળુનું શું ?
- ૧૬) ૧૧ દિવસના ૩. ૨૫૦૦૦૦ મળ્યા તો મહીનાનું શું ?
- ૧૭) ૭ દિવસના ૩. ૩૫૦૦ મળે તો ૭ મહીનાનું શું ?
- ૧૮) ૩. ૨૦૦૦૦ કુંડી કનકવા મળે તો ૭ નંગનું શું ?
- ૧૯) ૩ મળુના ૩. ૧૬૦૦૦૦ તો ૪ શેરનું શું ?
- ૨૦) ૧૫ મળુના ૩. ૧૫૦૦૦૦ તો ૧૦ મળુનું શું ?
- ૨૧) ૩. ૫૦૦૦૦ ૧૦૦ મળુ તો ૩. ૦)૦૦૦૦ કેટલું ?
- ૨૨) ૩. ૦)૦૦૦૦ ૨૦૦ ડઝન તો નંગનું શું ?
- ૨૩) ૩. ૧૧૦ માં ૫ કુટ કીનારી મળે તો ૩. ૦)૦૦૦૦ કેટલી ?
- ૨૪) ૧૦૦ મળુના ૩. ૧૦૦૦૦ તો ૨ શેરનું શું ?
- ૨૫) ૩. ૩૬૦૦ ભાર તો ૧૦૦ મળુ ૨ શેરનું શું ?
- ૨૬) રીમના ૩. ૧૬૦૦૦૦ તો ૧૬ તાવનું શું ?
- ૨૭) ૧૨૦૦ આનાનું ૧૦૦ કુટ તો ૧૦૦ કુટનું શું ?
- ૨૮) ૩ શેરના ૩. ૧૦૦૦૦૦ તો ૨૦ મળુનું શું ?
- ૨૯) ૨ દિવસનો ૩. ૧૦૦ તો ૩. ૩૦૦ માં કેટલા દિવસ ?
- ૩૦) ૩. ૫૬૦૦ માં ૨૨૦૦ ગજ મળે તો ૩. ૧૦૦૦૦ માં કેટલું મળે ?
- ૩૧) ૩. ૬૩૦૦ એ ગાલ્લી ધડ મળે તો ૧૦૦ મળુ ૧૦ શેરનું શું ?
- ૩૨) ૩. ૫૨૦૦ એ ગાલ્લી બુવાર મળે તો ૧૦ મળુ ૮૦૦ શેરનું શું ?
- ૩૩) ૧૦ મળુ ૮૦૦ શેરનો ૩. ૧૦૦૦૦ તો ગાલ્લીનું શું ?
- ૩૪) ૧૨ શેર બુવારના ૩. ૧૦૦૦૦ તો ગાલ્લીનું શું ?

બીજી ચોપડીના “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ત્રણ આના. [૫૫

- ૩૫) ૭૨૥ રૂપીએ ગાલ્લી તો ૧૫ શેરનું થું ?
 ૩૬) ૧૫ શેર ધઉંના રૂ. ૧૧૦૦ તો ગાલ્લીનું થું ?
 ૩૭) ૬૧ શેર મરયાનો રૂ. ૧) તો ગાલ્લીનું થું ?
 ૩૮) ૭૫ રૂપીએ ગાલ્લી આદું મળે તો ૬૧ શેરનું થું ?
 ૩૯) રૂ. ૪૭૦૦ ગાલ્લી તો રૂ. ૨૦૦૦૦૦ કુટલું ?
 ૪૦) રૂ. ૪૮) એ ગાલ્લી તો રૂ. ૧૦ નું કુટલું ?
 ૪૧) રૂ. ૧૫૨૦૦ ગાલ્લી તો રૂ. ૧૦૦૦૦૦ કુટલું ?
 ૪૨) રૂ. ૬૨૦૦ ગાલ્લી તો રૂ. ૧૦૦૦૦ કુટલું ?
 ૪૩) ૧૦૦ મળુ ૫ શેરના રૂ. ૬૦૦ તો ગાલ્લીનું થું ?

૧૨૦ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

ગાલ્લી ને દસશેરો; માણી ને ૪ શેરી; ભાર ને ૮ શેર.

×લુલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત:—

(૧) આનાથી ૭૦ ગણા રૂપીઆ. (૨) પૈસાથી બમણા રૂપીઆમાં
 બમણા આના ઓછા. (૩) પાંચથી દસ ગણા આના (૪) શિલિંગથી
 ૬ ગણા પૌડ. (૫) પેન્સથી અડધા પૌડ.

મનોચત્ર ૨૧

- ૧) રૂ. ૬૭૦૦ ગાલ્લી તો ૧૦ મળુનું થું ?
 ૨) ૧૦ શેરના રૂ. ૧૦૦૦ તો ગાલ્લીનો ભાવ શો ?

ટીપ:—૧૨૦ ના ગુણોત્તરમાં ૩૦ ના ગુણોત્તરથી ૧૦ ગણી કિંમત.

૧૨૦ ના ગુણોત્તરમાં ૪૦ ના ગુણોત્તરથી ૩ ગણી કિંમત.

×૧૨૦ ગુણોત્તરમાં ૩૦ ગુણોત્તરથી ચોગણી કિંમત.

૧૨૦ ગુણોત્તરમાં ૪૦ ગુણોત્તરથી ત્રણ ગણી કિંમત.

- ૩) રૂ. ૦)જી તું ૫ શેર તો રૂ. ૨૮)નું કેટલું ?
 ૪) રૂ. ૩૬૦) એ ભાર તો ૮ શેરનું શું ?
 ૫) ૮ શેરના રૂ. ૧૧૧૧ તો ભારનું શું ?
 ૬) રૂ. ૯૬)ના ૧૨૦૦ નાળિયેર તો ૧૦ નાળિયેરનું શું ?
 ૭) રૂ. ૬૦૦)નું વ્યાજ રૂ. ૧૫) તો રૂ. ૫)નું વ્યાજ કેટલું ?
 ૮) રૂ. ૫૦)ના ૧૧ મણુ તો ૧૧ શેરનું શું ?
 ૯) એક શેરના ૫ આના તો મણુનું શું આપવું ?
 ૧૦) રૂ. ૩૭૫ માં ૬ વીંધા ખેડાય તો ૧ વસાનું શું આપવું ?
 ૧૧) ગાંધીના રૂ. ૭૫) તો ૦૧ મણુનું શું ?
 ૧૨) રૂ. ૭૧૧ વ્યાજ મેળવવાને રૂ. ૨૫૦) રોકવા તો રૂ. ૦૧ વ્યાજ મેળવવાને કેટલા રોકવા ?
 ૧૩) એક પૈસાનું ૦૧ શેર તો ૧૨ શેરનું શું ?
 ૧૪) માણીના રૂ. ૩૦) તો ૪ શેરનું શું આપવું ?
 ૧૫) ૭૧ શેરના રૂ. ૧૧૧૧ તો અધોળનું શું ?
 ૧૬) નવટાંકના રૂ. ૦)જી તો ૧૫ શેરનું શું ?
 ૧૭) રૂ. ૩૯૧ એ ૧૦ ડઝન તો ૮ નંગનું શું ?
 ૧૮) ૦૧ મણુ ૪ શેરના રૂ. ૩૧૧ તો ૩ ભારનું શું ?
 ૧૯) રૂ. ૩૦) તો મોટા હારો તો ૭ શેરનું શું ?
 ૨૦) બેડીઆના રૂ. ૧૩૫) તો રૂ. ૧)નું કેટલું ?
 ૨૧) રૂ. ૦)જીના ૦૧ શેર તો ૦૧૧ મણુનું શું ?
 ૨૨) ૫ શેરના રૂ. ૦)જી તો રૂ. ૧૫)માં કેટલું આવે ?
 ૨૦) પૈસાનું ૦૧ શેર તો રૂ. ૧૧૧૧નું કેટલું ?

ગુજરાતના ઇતિહાસની વાર્તારૂપી રસિક પ્રશ્નોત્તરમાળા છ આના .

મુંબઈ ઇલાકાની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪૫ આના. [૫૭

૩૬૦ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

વર્ષ અને દિવસ.

*ભૂલકા એકમથી ભારે એકમની કિંમત—

- ૧) આનાથી ૨૨૫ ગણા રૂપીઆ.
- ૨) પૈસાથી ૭ ગણા રૂપીઆમાં ૭ ગણા આના ઓછા.
- ૩) પાછથી બમણા રૂપીઆમાં બમણા આના ઓછા.
- ૪) શિલિંગથી ૧૮ ગણા પૌંડ (૫) પેન્સથી દોઢ ગણા પૌંડ.
- ૬) ક્ષાર્ધિંગથી ૭૫ ગણા શિલિંગ.

મનોયત્ન ૨૨.

- ૧) રૂ. ૧૮૦)નું વર્ષ તો ૧ દિવસનું શું ?
- ૨) વર્ષના રૂ. ૧૩૫) તો એક દિવસનું શું આપવું ?
- ૩) રૂ. ૪૫)નું વર્ષ તો ૫ દિવસનું શું ?
- ૪) રોજના ૭ આના તો વર્ષનો પગાર કેટલો ?
- ૫) રૂ. ૪૫) નું વર્ષ તો રૂ. ૧) માટે કેટલો વખત નોકરી કરવી ?
- ૬) પેન પૈસાની એક મળે છે રોજ ૧૫ પેન બેઠાએ તો વર્ષમાં પેનનો ખર્ચ કેટલો થશે ?

ટીપ:—૩૬૦ ગુણોત્તરમાં ૩૦ ના ગુણોત્તરથી ૧૨ મા ભાગની કિંમત

૩૬૦ ગુણોત્તરમાં ૪૦ ના „ ૯ મા ભાગની „

૩૬૦ ગુણોત્તરમાં ૧૨૦ ના „ ૩ મા ભાગની „

*કુદૃઢ ગુણોત્તર કુદૃઢ ગુણોત્તરથી ૧૨ ગણી કિંમત.

„ „ કુદૃઢ „ ૯ ગણી કિંમત.

„ „ કુદૃઢ „ ૩ ગણી કિંમત.

૫૮] મુજરાતની સાંભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરચાળા ત્રણ આના.

- ૭) રોજ રૂ. ૦)નાનું દૂધ લઈએ તો વર્ષમાં કેટલા રૂપીઆનું જોઈએ ?
- ૮) એક માણસ વરસમાં રૂ. ૬૩૦) કમાયો તેમાંથી તેણે રૂ. ૧૨૦) બચાવ્યા ત્યારે દરરોજ શું ખર્ચ્યું હશે ?
- ૯) ધઉં ખાવાથી રૂ. ૧૧૧ નો વાર્ષિક ખર્ચ વધે છે, ત્યારે દરરોજ કેટલો વધારે ખર્ચ થતો હશે ?
- ૧૦) ૩ દિવસમાં બે આના બચાવું તો ત્રણ વર્ષમાં શું બચશે ?
- ૧૧) ૩ માણસનો ૧ વર્ષનો ખર્ચ રૂ. ૬૭૫) થાય છે, ત્યારે ૧ માણસનો એક દિવસનો ખર્ચ કેટલો પડ્યો ?
- ૧૨) રૂ. ૩૩૬) એક વરસ ચાલે તો રૂ. ૧૦૧૧ કેટલો વખત ચાલશે ?
- ૧૩) ૭ આના રોજ કમાઈ પાંચ આના ખર્ચ કરે તે વરસે શું બચાવશે ?
- ૧૪) રોજના રૂ. ૧૧૧૧ કમાઈ છું, જો વરસે રૂ. ૯૦) બચાવવા હોય તો દરરોજ કેટલો ખર્ચ કરવો ? અને શું બચાવવું ?
- ૧૫) ૧૨ માસમાં ૨૧ મણ ધઉં વપરાય છે તો ૬ દિવસમાં કેટલા વપરાશે ?
- ૧૬) રૂ. ૬૭૫માં ૬૧૧ મણ સાકર મળે તો ૦૧૧ શેરનું શું આપવું પડે ?
- ૧૭) રૂ. ૧૦૮૦)નું વ્યાજ રૂ. ૪૫) તો રૂ. ૬૦)નું વ્યાજ કેટલું થાય ?
- ૧૮) રૂ. ૧૦૦૦)નું ૫ વરસનું વ્યાજ રૂ. ૪૫) થયું તો એ લેખે એક વરસનું ૯ આના વ્યાજ કેટલા રૂપીઆનું થાય ?

પ્રકરણ ૭ મું.

મનોચત્ર ૨૩ પરચુરણ લેખાં.

- ૧) રૂ. ૧૧ નું ૧૨ શેર તો માણીનું શું ?
- ૨) ૦૧ મણના રૂ. ૧૧૧૧ તો માણીનું શું ?

- ૩) નાા ડઝનના રૂ. ૧)૦ તો નાા ગ્રાસનું શું ?
- ૪) રૂ. ૧ાાના ૬ા ડઝન રમાલ તો નાા ગ્રાસનું શું ?
- ૫) રૂ. ૯ાના ૯ કંપાસ બોક્સ મળે તો નાા ગ્રાસનું શું ?
- ૬) રૂ. ૦ાનું રતી સોનું તો તોલાનું શું ?
- ૭) ૧૨ શેર ચોખ્ખો રૂ. ૧) તો ૧ા ખાંડીનું શું ?
- ૮) રતીના રૂ. ૦ાના તો ગદિઆણાનું શું ?
- ૯) રૂ. ૬ાના ૩ ગ્રાસ તો નાા ડઝન ૨ નંગનું શું ?
- ૧૦) ૫ શેર કંપાસના રૂ. ૧ા૦ તો ૧૨ મણનું શું ?
- ૧૧) ૧ા વાલનો રૂ. ૧) તો ૨ા ગદિઆણાનું શું આપવું ?
- ૧૨) રૂ. ૩૪) એ મણ ઘી મળે તો રૂ. ૪ાનું કેટલું આવે ?
- ૧૩) રૂ. ૩૭ા એ માણી તો નાા મણ ૨ શેરનું શું ?
- ૧૪) ૦ા મણ ૬ શેરના રૂ. નાા૦ તો નાા ભારનું શું ?
- ૧૫) ૧ા કળશીના રૂ. ૩૭ા તો રૂ. ૪ા૦નું કેટલું ?
- ૧૬) રૂ. ૭ાા કાથળો તો માણીનું શું ?
- ૧૭) રૂ. ૩૭ાા ગાલ્લી તો નાા કળશી ૩ મણનું શું ?
- ૧૮) રૂ. ૨૫ા એ તોલો તો ૨ રતીનું શું ?
- ૧૯) રૂ. ૨૮ા તોલો તો ૩ વાલનું શું ?
- ૨૦) ૧૫ શેરના રૂ. ૩૭ા તો ૧ા શેરનું શું ?
- ૨૧) રૂ. ૦ાનું ૪ શેર તો ૨ા મણ ૬ શેરનું શું ?
- ૨૨) રૂ. નાાની ૯ શેર પાપડી તો રૂ. નાા ની કેટલી ?
- ૨૩) ૫ કાગળના રૂ. નાા ના તો ૫ ધાનું શું ?
- ૨૪) રૂ. ૧૩)૦ ગજ તો ૫ તસુનું શું ?
- ૨૫) રૂ. ૭ાનું ૧૫ શેર તો રૂ. નાાનું શું ?

૬૦] હિંદુસ્તાનની સાંભૂળોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪ આના.

- ૨૬) ૨૧ મણુ ૬ શેરના ૩. ૭૫૫ તો ૮ શેરનું શું ?
 ૨૭) ૩. ૦૦૦૦૦૦૦ ૫ નંગ તો ૨ ડઝનનું શું ?
 ૨૮) ૨૪ ચોપડીના ૩. ૧૩) તો ૩. ૧) નામાં કેટલી ચોપડી આવે ?
 ૨૯) ૧ મણુ ૮ શેરના ૩. ૧૬૫૫ તો ૧૫૫ શેરનું શું ?
 ૩૦) ૧૫૫ તોલાના ૩. ૩૧૫૫ તો ૧૫૫ વાલનું શું ?
 ૩૧) ૩. ૧૩૫)ના ૧૫૫ ખાંડી ચોખા તો ૧૫૫ મણુનું શું ?
 ૩૨) ૨૫૫ ડઝનના ૩. ૧૬૫૫ તો ૧ નંગનું શું ?
 ૩૩) ૩. ૫૩૫ મહીનો તો ૭ દિવસનું શું ?
 ૩૪) ૩. ૨૫૫ એ ડઝન તો ૭ નંગનું શું ?
 ૩૫) ૩. ૫) એ ધા ક્રગળ મળે તો ૧૧ તાવનું શું ?
 ૩૬) ૩. ૧૦૫૫ ૨ પાઇએ ખાંડી તો ૯ મણુનું શું ?
 ૩૭) ૩. ૧૨૫૫ એ મહીનો તો ૯ દિવસનું શું ?
 ૩૮) ૩. ૮૦) એ ગાલ્લી તો ૭ મણુનું શું ?
 ૩૯) ૩. ૪૫૫ કુંડી તો ૭ નંગનું શું ?
 ૪૦) ૩. ૧૮૫૫ ૨ પાઇનું ૭ મણુ તો ગાલ્લીનું શું ?
 ૪૧) ૩. ૪૫૫ ૧ પાઇના ૧૧ નંગ તો ૧ ડઝનનું શું ?
 ૪૨) ૪૫૫નું ૯ મણુ તો ૨૫૫ માણુનું શું ?
 ૪૩) ૧૧ નંગના ૩. ૨૦૫ ૨ પાઇ તો કુંડીનું શું ?
 ૪૪) ૩. ૦૫૫ ૨ પાઇની ૭ કેરી તો ૧૫૫ ડઝનનું શું ?
 ૪૫) ૩. ૯૫૫ ૧ પાઇનું ૭ મણુ તો ૦૫૫ ભારનું શું ?
 ૪૬) ૫ તસુના ૩. ૧) તો ગજનું શું ?
 ૪૭) ૩. ૩૨૫૫ એ મહીનો તો ૯ દિવસનું શું ?
 ૪૮) ૩. ૧૧૪૫૫ ગાલ્લી તો ૬ મણુનું શું ?

- ૪૯) ૪ શેરના રૂ. ૦૧૧૧ ૧ પાઈ તો ૧ મણુ ૮ શેરનું શું ?
 ૫૦) રૂ. ૧૧૭) એ ભાર તો ૩ મણુનું શું ?
 ૫૧) રૂ. ૧૩૫) એ ગાલ્લી તો ૧૧૧ મણુનું શું ?
 ૫૨) રૂ. ૪૦) એ મહીનો તો ૧૧ મહીનો ૨૧ દિવસનું શું ?
 ૫૩) રૂ. ૪૦) એ મહીનો તો ૮ દિવસનું શું ?
 ૫૪) રૂ. ૬) એ શેર તો ૧૧૧ પાશેરનું શું ?
 ૫૫) ૭ નંગના રૂ. ૦) ત્રીણા તો ૧૧૧ ડઝન ૨ નંગનું શું ?
 ૫૬) રૂ. ૩૭૧ એ માણી તો રૂ. ૨૧૧૧ કેટલું ?
 ૫૭) રૂ. ૬૭૧ મહીનો તો ૮ દિવસનું શું ?
 ૫૮) ૩૨ શેર પાપડીનો રૂ. ૧૧ તો રૂ. ૧૫) ની કેટલી ?
 ૫૯) રૂ. ૩૭૧ એ સેકંડો નો ૬૦ નંગનું શું ?
 ૬૦) રૂ. ૭૮૧૧ એ ભાર તો ૧૪ મણુનું શું ?
 ૬૧) રૂ. ૨) એ ડઝન તો ૭ નંગનું શું ?
 ૬૨) રૂ. ૫૩) એ ખાંડી તો ૧૧૧ મણુનું શું ?
 ૬૩) વારના રૂ. ૪૧૧ તો ૪ ગજ ૪ તસુનું શું ?
 ૬૪) રૂ. ૩૭૧ ની કોડી તો રૂ. ૭૧૧૧ કેટલા નંગ ?
 ૬૫) એક મણુના રૂ. ૧૧૦૧૧ તો રૂ. ૪૫૧૧૧૧૧૧ કેટલું ?
 ૬૬) ૧૧૧૧ મણુ ૫ શેરના રૂ. ૨૧૧૧૧૧૧ તો ગાલ્લીનું શું ?
 ૬૭) રૂ. ૭૪૧ એ ગાલ્લી તો ૧૧ મણુનું શું ?
 ૬૮) રૂ. ૩૭૧ ગજ તો ૫ તસુનું શું ?
 ૬૯) ધડી રૂના રૂ. ૨૪) તો ૩ શેરનું શું ?
 ૭૦) રૂ. ૭૬૧૧૧ ગાલ્લી તો ૪ મણુનું શું ?
 ૭૧) ૧૧૧ ખાંડીના રૂ. ૨૨૧૧૧૧૧ તો ૩ મણુનું શું ?

- ૭૨) રૂ. ૩૪)એ મણુ ધી મળે તો ૧ શેરનું શું ?
 ૭૩) રૂ. ૮૦)એ બેડીઉં તો ૩૨ શેરનું શું ?
 ૭૪) રૂ. ૩૭ાએ ગાલ્લી તો ૧ા મણુ ૫ શેરનું શું ?
 ૭૫) રૂ. ૨૫)એ ખાંડી તો ૧ા મણુ ૨ા શેરનું શું ?
 ૭૬) રૂ. ૫૨ાએ ગાલ્લી તો ૧ા મણુ ૫ શેરનું શું ?
 ૭૭) રૂ. ૧૦૫)નું ખાંડી તો ૧ા મણુ ૫ શેરનું શું ?
 ૭૮) રૂ. ૧૪૦)એ ખાંડી તો ૧ા મણુ ૫ શેરનું શું ?
 ૭૯) રૂ. ૪ાએ ગજ તો ૫ તસુનું શું ?
 ૮૦) રૂ. ૨૦૫ા માં ૧૩૭ દિવસ તો વરસનું શું ?
 ૮૧) રૂ. ૧ાએ શેર તો ૩ રૂપીઆભારનું શું ?
 ૮૨) રૂ. ૨૧૬) એ ભાર તો ૧ા મણુનું શું ?
 ૮૩) રૂ. ૨ાનાનું ૧ા મણુ ૫ શેર તો ૩ા મણુનું શું ?
 ૮૪) રૂ. ૨૬ાએ તોલો તો ૩ા તોલા ૨ વાલનું શું ?
 ૮૫) રૂ. ૪૭ાએ ગાલ્લી તો ૨ા મણુનું શું ?
 ૮૬) વરસના રૂ. ૧૧૨ા તો રૂ. ૧ાામાં કેટલા દિવસ ?
 ૮૭) રૂ. ૭૫) એ ગાલ્લી તો ૨ા મણુ ૫ શેરનું શું ?
 ૮૮) રૂ. ૩૭ાનું ૧ા તોલો તો રૂ. ૩ાાના નું કેટલું ?
 ૮૯) ૫ વાલના રૂ. ૩ાાના તો તોલાનું શું ?
 ૯૦) રૂ. ૫ાાાના એ મણુ તો ૧ા મણુનું શું ?
 ૯૧) રૂ. ૪૦ાના ૬૪) નંગ તો ૪ નંગનું શું ?
 ૯૨) ૧૫ જમરખના રૂ. ૦ા તો રૂ. ૪ા ના કેટલાં ?
 ૯૩) રૂ. ૮૫)એ કળશી તો ૧ મણુનું શું ?
 ૯૪) રૂ. ૨૫ાએ ૧ એસ તો ૭ નંગનું શું ?

- ૯૫) ૩ ટોપીના રૂ. ૭૫૫ તો ૬ ડઝનનું શું ?
 ૯૬) ૧૩૭ દિવસના રૂ. ૪૧૧) તો વરસનું શું ?
 ૯૭) રૂ. ૩૮૫૫ના ગજા તો ૧ તરુનું શું ?
 ૯૮) રૂ. ૫૨૫ માં ૬૦ દિવસ તો ૧૫ દિવસનું શું ?
 ૯૯) રૂ. ૫૪૦)નું વરસ તો ૩૫ માસ ૨ દિવસનું શું ?
 ૧૦૦) રૂ. ૧૭૫) ખાંડી તો ૫૫ મણનું શું ?
 ૧૦૧) રૂ. ૯૭૫) ગાદલી તો ૩૫ મણનું શું ?
 ૧૦૨) રૂ. ૧૫ શેરના રૂ. ૦૮ તો ૪ મણ ૫ શેરનું શું ?
 ૧૦૩) રૂ. ૧૧૨) એ ભાર તો ૫ શેરનું શું ?
 ૧૦૪) રૂ. ૧૨૫) કુંડી તો રૂ. ૩૫ ના કેટલા નંગ ?
 ૧૦૫) રૂ. ૭૫) નું ગાદી તો રૂ. ૧૨૫ નું કેટલું ?
 ૧૦૬) રૂ. ૨૫૫ ડઝન તો ૭ નંગનું શું ?
 ૧૦૭) ૭ કેરીના રૂ. ૧)ના તો ૮૫ ડઝન ૧ નંગનું શું ?
 ૧૦૮) રૂ. ૪૩૫) મણ તો ૧૫૫ મણ ૨૫ શેરનું શું ?
 ૧૦૯) રૂ. ૭૫ શેરના રૂ. ૨૫ તો મણનું શું ?
 ૧૧૦) ૧૫૫ શેરના રૂ. ૦૫૫ તો સવાપાંચ મણનું શું ?
 ૧૧૧) રૂ. ૧)નાનું ૩૫ શેર તો ૮૫ મણનું શું ?
 ૧૧૨) રૂ. ૦૫૫ના ૩૨ કેળાં તો રૂ. ૦૫૫ ના કેટલાં ?
 ૧૧૩) ૧૫ તોલાના રૂ. ૩૫૫ તો રૂ. ૦૫૫નું કેટલું ?
 ૧૧૪) ૪ ડઝનનો રૂ. ૧૫ તો રૂ. ૩૬)ના કેટલા નંગ ?
 ૧૧૫) રૂ. ૩૫૫ ૧૫ મણ ૨૫ શેર નો રૂ. ૦૫૫ કેટલું ?
 ૧૧૬) રૂ. ૦)ના ૩ નંગ તો રૂ. ૯) ના કેટલા નંગ ?
 ૧૧૭) રૂ. ૦)નાની ૪ પૈનશીલ તો રૂ. ૧૧ ની કેટલી ?

૬૪] પહેલા ધોરણનો “મુખ્યગણિત શિક્ષક” પોણા બે આના.

- ૧૧૮) ૦૦ વાલ સોનાના રૂ. ૦.૦૦૦૦ તો તોલાનું થું ?
- ૧૧૯) ૦૦ શેરનો રૂ. ૦.૦૦૦૦ તો ૧૦૦ રૂપિયાનું કેટલું ?
- ૧૨૦) રૂ. ૧૦૦૦ શેર ૦.૦૦૦૦ તો ૧૦૦ મણ ૨૦૦ શેરનું થું ?
- ૧૨૧) ૨ શેરના રૂ. ૦.૦૦૦૦ રૂ. ૪૦૦૦ નું કેટલું ?
- ૧૨૨) ૦૦ ડઝનના રૂ. ૦.૦૦૦૦ તો ૧૦૦ ઓસનું થું ?
- ૧૨૩) રૂ. ૧૧૧૧ ૧૬ ડઝન પેનસીલ મળે તો ૪ નંગનું થું ?
- ૧૨૪) રૂ. ૩૭૦૦ નું ૧૦૦ તોલો તો ૧૦૦ રતીનું થું ?
- ૧૨૫) ૧ મણ ૮ શેરનો રૂ. ૧૦૦૦ તો ૦૦ શેરનું થું ?
- ૧૨૬) રૂ. ૦.૦૦૦૦ શેર ૦.૦૦૦૦ તો ૧૦૦ મણ ૨૦૦ શેરનું થું ?
- ૧૨૭) ૪૦૦૦ મણ ૨ શેરના રૂ. ૩૭૦૦ તો ૨ શેરનું થું ?
- ૧૨૮) રૂ. ૮૦૦૦ ૧૦૦ ઓસ પેનસીલ મળે તો રૂ. ૦.૦૦૦૦ કેટલી ?
- ૧૨૯) ૪ પેનસીલના રૂ. ૦.૦૦૦૦ તો ૧૬૨ પેનસીલ થું ?
- ૧૩૦) રૂ. ૧૦૦૦૦ ૭ મણ તો રૂ. ૦.૦૦૦૦૦ કેટલું ?
- ૧૩૧) ૭ શેરના રૂ. ૦.૦૦૦૦ તો ૪ મણ ૮ શેરનું થું ?
- ૧૩૨) રૂ. ૪૦૦૦ મહીનો તો ૧૨ દિવસનું થું ?
- ૧૩૩) રૂ. ૩૦૦૦ ૩ મણ ૫ શેર તો રૂ. ૦.૦૦૦૦ નું કેટલું ?
- ૧૩૪) રૂ. ૨૨૦૦ ૧૩૦ મણ તો ૦૦ મણ ૨૦૦ શેરનું થું ?
- ૧૩૫) ૧ મણ ૫ શેરના રૂ. ૧૦૦૦ તો રૂ. ૧૩૦૦ નું કેટલું ?
- ૧૩૬) સેંકડાના રૂ. ૧૮૦૦ તો રૂ. ૧૪૦૦૦ કેટલાં નંગ ?
- ૧૩૭) રૂ. ૮૫૦૦ ૧૦૦ કળશી ૨ મણ તો ૦૦૦ મણ ૭૦ શેરનું થું ?
- ૧૩૮) રૂ. ૧૦ શેરના રૂ. ૦.૦૦૦૦ તો ૩૦૦ મણનું થું ?
- ૧૩૯) ૧૦ રીમના રૂ. ૨૧૦૦ તો ૦૦૦ ધાનું થું ?
- ૧૪૦) ૦૦૦ ૧ પાંચમો શેર તો ૨૪ રૂપિયાભારનું થું ?

સુરત જિલ્લાનો “ ભૂગોળ શિક્ષક ” ત્રણ વ્યાના. [૬૫]

- ૧૪૧) ૨૫૦ માણી તો ૩. ૨૦૦૦નું કેટલું ?
- ૧૪૨) ૩ મણના ૩. ૧)ના તો ૩. ૪૦૦નું કેટલું ?
- ૧૪૩) ૩. ૦)ના ના ૩ નંગ તો ૭૦ ડાઝનનું શું ?
- ૧૪૪) ૩. ૪૦૦ શેર તો ૩. ૦૦૦નું કેટલું ?
- ૧૪૫) ૩. ૧૦૦)નો મહીનો તો ૬ દિવસનું શું ?
- ૧૪૬) ૩. ૦૦૦૦નું ૭ શેર તો ૩. ૩૫૦નું કેટલું ?
- ૧૪૭) ૧૦૦ મણના ૩. ૨૦ તો ૧૨ મણનું શું ?
- ૧૪૮) ૩. ૦)નાનું ૬૦ શેર તો ૪ મણ ૫ શેરનું શું ?
- ૧૪૯) ૧૦૦૦નું ૧૦ શેર તો ૩૦૦૦ મણનું શું ?
- ૧૫૦) ૩. ૨૦નું ગજ તો ૩ તસુનું શું ?
- ૧૫૧) ૩. ૫૦૦નું ૧૨ મણ તો ૩. ૨૦૦૦નું કેટલું ?
- ૧૫૨) ૩. ૧૩) એ ડાઝન તો ૭ નંગનું શું ?
- ૧૫૩) ૩. ૪૦૦૦૦નું ગાંધી તો ૩. ૪૦૦૦૦નું કેટલું ?
- ૧૫૪) ૩. ૩૦૦ એ માણી તો ૩. ૦૦૦૦નું કેટલું ?
- ૧૫૫) ૦૦૦ મણ ૨ શેરના ૩. ૧)ના તો ૮૦ મણના કેટલા રૂપિયા ?
- ૧૫૬) ૩. ૦૦૦૦ ડાઝન તો ૩. ૨૨૦૦ ના કેટલા ડાઝન ?
- ૧૫૭) ૩. ૨૦ એ શેર તો ૧૦ પાંચેરનું શું ?
- ૧૫૮) ૩. ૦)નાની ૩ કેરી તો ૧૪ કેરીનું શું ?
- ૧૫૯) ૩. ૧૬) એ મણ તો શેર ૦૦૦નું શું આપવું ?
- ૧૬૦) ૩. ૧૬) એ મણ તો શેર ૦૦૦નું શું ?
- ૧૬૧) ૨ ડાઝન ૫ નંગના ૩. ૫૦૦ તો ડાઝનનું શું ?
- ૧૬૨) ૦૦૦ કળશીના ૩. ૩૦૦૦ તો ૩. ૩૦૦૦ નું કેટલું ?
- ૧૬૩) ૩. ૩૦૦૦૦ માણી તો ૩. ૭૦૦૦૦નું કેટલું ?
- ૧૬૪) ૩. ૧૧૭) બાર તો ૩. ૧૦૦૦નું કેટલું ?

પાંચમા ધોરણનો “મુખ્યગણિત શિક્ષક” ચાર આના. [૬૭

- ૧૮૮) ૩. ૯૩૩૩નું ૨૫૦ ગળ તો ૩. ૦૩૩૩નું કેટલું ?
- ૧૮૯) ૩. ૩૧૧નું ૧૫૦ ગળ તો ૩. ૩)નું કેટલું ?
- ૧૯૦) ૩. ૧૩૩૩ના ૧૫ નંગ તો કુંડીનું ? સેકડાનું શું ?
- ૧૯૧) ૩. ૨)ની આમલી વરસ આવે તો ૩. ૦) - ૧૧ પાછની કેટલો વખત આવે ?
- ૧૯૨) ૪ મહીનામાં ૩. ૧૩૩ની સોપારી ખપે તો ૫ દિવસમાં કેટલાની ખપે ?
- ૧૯૩) ૭૩ શેર ઘીના ૩. ૧૦) તો ૩. ૦૩ નું કેટલું ?
- ૧૯૪) ૩. ૦)નામાં ૨ પેનસીલ મળે તો ૩. ૧૩૩માં કેટલી આવે ?
- ૧૯૫) ૩. ૬૭૩ ના મહીના લેખે ૩. ૨૦૧ કેટલા દિવસના મળશે ?
- ૧૯૬) ૩. ૫) માટે ૩ દિવસ નોકરી કરવી તો ૩. ૪૫) માટે કેટલા દિવસ કરવી ?
- ૧૯૭) ૩. ૧૨૩૩નું ૨૩ મળુ તો ૩. ૦)નું કેટલું ?
- ૧૯૮) ૨૩ મળુ કાચેલાના ૩. ૫૩૩ તો ૨ ૧૩૩૩નું શું ?
- ૧૯૯ ૩. ૧૨૩ની ૧૩૩ વાર બનાત મળે તો ૩. ૧૩૩ની કેટલી આવે ?
- ૨૦૦) ૩. ૧)માં ૦૩૩ શેર ઘી આવ્યું તો ૩. ૦) - કેટલું ઘી આવશે ?
- ૨૦૧) ૩. ૩૭૩નું માણી તો ગાલ્લીનું શું ? ૩. ૧૫૩નું કેટલું આવે ?
- ૨૦૨) આઠ આનાની તેરીખે ૩. ૩૫)નું ૫ માસનું બ્યાજ શું ?
- ૨૦૩) ૬ ટક્ર લેખે ૩. ૩૫)નું ૫ માસનું બ્યાજ શું ?
- ૨૦૪) ૬ આનાની તેરીખે ૩. ૬૫૦)નું ૨૩ વરસનું બ્યાજ શું ?
- ૨૦૫) ૪ પાછની ૨ દીવાસળીની પેટી મળે તો ૩. ૪)ની કેટલી આવે ?
- ૨૦૬) ૩. ૧૫૦)નું વરસ તો ૩ માસ ૩ દિવસનું શું ?
- ૨૦૭) ૩. ૭૫)નો મહીનો તો ૨૬ દિવસનું શું ? ૩. ૧૫) માટે કેટલા દિવસ નોકરી કરવી ?
- ૨૦૮) ૩. ૭૩૩૩ નો મહીનો તો ૨૪ દિવસનું શું ?
- ૨૦૯) ૩. ૨)ના ઓ મળુ તો ૩. ૩૩૩ માં કેટલા મળુ આવશે ?
- ૨૧૦) ૩. ૧૩માં ૫ દિવસ તો ૩. ૩૬) માં કેટલા મહીના ?

૬૮] ચોથી ચોપડીના “ડિક્શન શિક્ષક” ચાર આના.

- ૨૧૧) રૂ. ૫૧૦એ ખાંડી તો રૂ. ૬૧૦નું કેટલું આવે ?
- ૨૧૨) રૂ. ૪૬૦નું મહીનો તો ૭ દિવસનું શું ?
- ૨૧૩) રૂ. ૬૧૦નું મહીનો તો ૧૭ દિવસનું શું ?
- ૨૧૪) દર પૌંડે ૪ પેન્સ પ્રમાણે ૭૦ પૌંડ કર ભરે છે તેની કુલ આવક કેટલી અને ચોક્ખી આવક કેટલી ?
- ૨૧૫) રૂ. ૮૭૦એ હજાર તો ૧૨૫ નંગનું શું ?
- ૨૧૬) રૂ. ૬૨૦એ હજાર તો ૮૭૫ નંગનું શું ?
- ૨૧૭) રૂ. ૩૧૦એ હજાર તો ૬૨૫ નંગનું શું ?
- ૨૧૮) રૂ. ૯૩૦એ હજાર તો ૦૦ સેકંડનું શું ?
- ૨૧૯) રૂ. ૫૭ ઉપર રૂ. ૧) કર આપવો પડે તો એ લેખે રૂ. ૧૯) કર કેટલી પેદાશ પર આપવા પડે ?
- ૨૨૦) એક રૂપીએ ચાર પાઇ કર આપતા મારી પાસે રૂ. ૪૭) ની ચોક્ખી પેદાશ રહે તો કુલ પેદાશ કેટલી ? અને કર કેટલો ભર્યો ?
- ૨૨૧) આઠ આનાની તેરીખે રૂ. ૭૫)નું ૫ માસનું વ્યાજ શું ?
- ૨૨૨) રોજ રૂ. ૦૦નું શાક જોઈએ તો વરસમાં કેટલાનું શાક જોઈએ ?
- ૨૨૩) ૩ ગજ દોટીનો રૂ. ૧) તો રૂ. ૦૦ની કેટલી આવે ?
- ૨૨૪) રૂ. ૭૫)એ ખાંડી તો ૩ મણનું શું ?
- ૨૨૫) રૂ. ૬૦૦ ખાંડી તો ૩ મણનું શું ?
- ૨૨૬) ૧૨ લિખારીને રૂ. ૧) આપ્યા તો એ લેખે ૭ લિખારીને શું આપવું ?
- ૨૨૭) રૂ. ૧૫૦નો પગારદાર જુલાઈ માસમાં ૭ દિવસ ગેરહાજર રહ્યો તો એ માસમાં તેને શું મળશે ?
- ૨૨૮) રૂ. ૪૮) એ ખાંડી તો ૬૦૦ મણ ૫ શેરનું શું ?
- ૨૨૯) રૂ. ૧૬૦નો મહીનો તો ૨૦ દિવસનું શું આપવું ?

“ ડિક્ટેશન શિક્ષક ”

બાળયોથીના	૦-૨-૦	ત્રીજી ચોપડીના	૦-૩-૦
પહેલી ચોપડીના	૦-૨-૬	ચોથી ચોપડીના	૦-૪-૦
બીજી ચોપડીના	૦-૩-૦	પાંચમી ચોપડીના	૦-૪-૦
મેસર્સ. સી. ડી. શાહ એન્ડ કો. કૃત અર્થની નોટો.			
પહેલીના અર્થ	૦-૨-૬	છઠીના અર્થ	૦-૮-૦
બીજીના અર્થ	૦-૪-૦	સાતમીના અર્થ	૦-૧૦-૦
ત્રીજીના અર્થ	૦-૫-૦	કન્યા ૧લીના અર્થ	૦-૪-૦
ચોથીના અર્થ	૦-૭-૬	કન્યા ૨જીના અર્થ	૦-૫-૦
પાંચમીના અર્થ	૦-૮-૦	કન્યા ૩જીના અર્થ	૦-૭-૦

“ ભૂગોળ શિક્ષક ”

“ ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ”

સુરત શહેર તથા ચોર્યાસી	ગુજરાતની સામાન્ય	૦-૩-૦
તાલુકાનો ૩ આના	મુખ્ય ઇલાકાની	૦-૪-૬
સુરત જિલ્લાનો ૩ આના	હિંદુસ્તાનની સામાન્ય	૦-૪-૦

ગુજરાતના ઇતિહાસની વાર્તારૂપી રસિક પ્રશ્નોત્તરમાળા માટે મળેલા અભિપ્રાયોમાંનો એકજ વાંચો.

“વિદ્યાર્થીઓને ઉપયોગી થઈ પડે તેવી હખથી પ્રસ્તુત પુસ્તકની યોજના કરવામાં આવેલી હોવા છતાં પ્રમાણભૂત ગ્રંથોમાંથી દોહન કરી લખેને સઘળા અગત્યના મુદ્દાઓનું તારવણી રૂપે મનનીય માખણ પીરસવામાં આવ્યું છે. વિદ્યાર્થીની કલ્પનાશક્તિ પણ તેનાથી ઉત્તેજિત થઈને તેનો યથેષ્ટ વિકાસ થઈ શકશે. લેખકનો પ્રયાસ સ્તુત્ય હોઈ અમે તેને હાર્દિક અભિનંદન આપતાં આશા રાખીએ છીએ કે વિદ્યાર્થી આલમ એનો યોગ્ય લાભ ઉઠાવશે.” કિંમત છ આના.

“નૂતન ગુજરાત” અમદાવાદ તા. ૮-૩-૩૦.

રચનાર-છગનલાલ મોતીરામ શાહ. શાહપોર-સુરત.

